

Načini provođenja slobodnog vremena učenika od 1. do 4. razreda

Burić, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:787173>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SARA BURIĆ

NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OD 1. DO 4.
RAZREDA

Diplomski rad

JMBAG: 0303070438

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Predmet: Pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marina Diković

Pula, rujan, 2022.

Sadržaj

UVOD	4
1. OBITELJ	5
1.2. Važnost komunikacije u obitelji	5
1.3. Temeljni uvjeti obiteljskog odgoja	6
2. ODGOJ	7
2.1. Vrste odgoja	8
2.1.1. Tjelesni odgoj	8
2.1.2. Intelektualni odgoj	8
2.1.3. Moralni odgoj	9
2.1.4. Estetski odgoj	9
2.1.5. Radni odgoj	9
3. ODGOJNE SREDINE	10
3.1. Obitelj	11
3.2. Škola	12
3.3. Vršnjačke skupine	13
3.4. Mediji	13
4. SLOBODNO VRIJEME I NJEGOVA OBILJEŽJA	14
4.1. Obitelj kao faktor organizacije slobodnog vremena djece	16
4.2. Strukturirane i nestrukturirane aktivnosti	17
5. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI	20
6. NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OD PRVOG DO ČETVRTOG RAZREDA	22
6.1. Gledanje televizije	22
6.2. Čitanje knjiga	25
6.3. Korištenje računala i mobitela	28
6.4. Korištenje interneta	30
6.5. Igranje	34
6.6. Slušanje glazbe	35
6.7. Crtanje ili slikanje	38
6.8. Pomaganje roditeljima u kućanskim poslovima	41
7. DOBRI PRIMJERI IZ PRAKSE U ZAJEDNICI	42
8. ISTRAŽIVANJE	44
8.1. Svrha istraživanja	44
8.2. Cilj istraživanja	44
8.3. Zadaci istraživanja	44

8.4. uzorak.....	45
8.5. Postupak.....	47
8.6. Instrument.....	47
9. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA	49
9.1. Sudjelovanje učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima	49
9.2. Najdraža aktivnost učenika u slobodno vrijeme općenito i najdraža aktivnost s prijateljima	50
9.3. Igrice na računalu i mobitelu.....	52
9.4. Najdraža aktivnost učenika s obitelji	53
9.5. Zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme i njihovi prijedlozi	54
10. RASPRAVA	58
11. ZAKLJUČAK.....	60
12. POPIS LITERATURE	62
Mrežne stranice	64
13. SAŽETAK	65
Summary	66
14. PRILOZI.....	67
14.1. Popis slika	67
14.2. Popis tablica	67
14.3. Popis grafova.....	67
14.4. Ankete za učenike i roditelje	68

UVOD

Slobodno vrijeme je dio svakodnevnog života ljudi, pa se stoga i fenomen slobodnog vremena i njegovog provođenja istražuje. Važno je istraživati fenomen slobodnog vremena, a pogotovo kod djece zbog njegove važnosti u formiranju identiteta djece, ali i zbog poboljšanja kvalitete života. U današnje vrijeme postoje različite aktivnosti i načini provođenja slobodnog vremena koji odgovaraju interesima, željama i sposobnostima pojedinca. Kako djeca imaju više slobodnog vremena od odraslih i s obzirom da su ona u razvoju, njihovo slobodno vrijeme ne bi trebalo biti prepušteno slučaju već bi roditelji trebali biti upoznati sa načinima provođenja slobodnog vremena svog djeteta te prednostima i mogućim nedostacima određenih aktivnosti jer načini na koji djeca provode slobodno vrijeme utječe na njihov kognitivni i društveni razvoj. Upravo je zato u načinu provođenja slobodnog vremena, strukturiranog i nestrukturiranog, važan utjecaj obitelji, odgoja i odgojnih sredina. U ovom diplomskom radu biti će riječ o provođenju slobodnog vremena učenika od prvog do četvrtog razreda Osnovne škole. U teorijskom će se dijelu objasniti važnost obitelji, odgoja, odgojnih sredina, reći nešto o slobodnom vremenu i različitim čimbenicima slobodnog vremena te prikazati analiza načina provođenja slobodnog vremena koji su usmjereni na gledanje televizije, čitanje knjiga, korištenje računala i pametnog telefona, korištenje interneta, igranje, slušanje glazbe, crtanje ili slikanje i pomaganje roditeljima u kućanskim poslovima dok će se u drugom dijelu rada prikazati istraživanje odnosno anketa i rezultati ankete o načinu provođenja slobodnog vremena učenika i zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja za provođenja slobodnog vremena. Cilj istraživanja bio je ispitati učenike trećih i četvrtih razreda Osnovne škole o načinima provođenja slobodnog vremena, zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici te njihove prijedloge za poboljšanje kvalitete slobodnog vremena djece.

1. OBITELJ

Postoje mnoge definicije pojma obitelji s obzirom na znanstvene discipline i područja kojim se one bave, no znanstvenici se slažu da je obitelj „društvena, odnosno socijalna i biološka zajednica“ (Rosić,1998:61). Obitelj je prva i temeljna zajednica u kojoj se dijete nalazi i ima veoma bitnu ulogu u odgoju i prenošenju odgojnih vrijednosti. U obitelji djeca stječu osnove odgoja, prve oblike socijalizacije, prva iskustva i u obiteljskom okruženju formiraju svoju ličnost i identitet te je zato obitelj nezamjenjiva. Rosić (1998) navodi kako je obitelj „mala skupina u kojoj članovi zadovoljavaju brojne biološke, psihološke, socijalne i odgojno-obrazovne potrebe te razvijaju osobnost“ (Rosić,1998:64). Rosić (1998) također spominje kako obitelj odlikuju: složene interakcije kroz koje se razvijaju modeli ponašanja, osjećajna povezanost članova, utjecaj na razvoj identiteta, složeni i bogati međusobni odnosi, trajnost i kontinuitet veza među članovima, stjecanje iskustava bitnih za socijalnu interakciju, preuzimanje društvenih uloga i odgovornosti te poticanje učenja. Osim odgojne zadaće, obitelj ima i društveno – kulturnu zadaću jer se u obitelji dijete uči i društvenom komuniciranju, stvaranju stavova i odnosu prema užoj, ali i široj društvenoj zajednici te kroz svoje djelovanje njeguje tradiciju, jezik, običaje i sl. Kako dijete u obitelji provodi veliki dio svog vremena mogućnosti odgojnog djelovanja su velike te zato obitelj ima i utjecaj na to kako dijete provodi slobodno vrijeme, a u svemu tome važnu ulogu ima komunikacija između članova obitelji.

1.2. Važnost komunikacije u obitelji

Najčešće sredstvo prenošenja poruka/informacija je usmena komunikacija. Usmena komunikacija odnosno govor čovjekovo je obilježje kojim se najlakše izražava i sastavni je dio života ljudi. Ostvaruje se govorom i jezikom i bitna je u svima fazama čovjekova života i dio je odrastanja i prilagođavanja različitim okruženjima tijekom života. Komunikacija je proces stvaranja i razmjene informacija odnosno različitih poruka među ljudima i bitan je element u zajednici kao što je obitelj. Najčešći oblik usmene komunikacije je razgovor. Razgovor možemo opisati kao oblikovanje, slanje i primanje poruka i informacija u obliku verbalne komunikacije i odgovaranje na primljenu poruku. Komunikacija ima važnu ulogu u odgoju jer nema odgoja bez komunikacije. Roditelji kroz usmenu komunikaciju odnosno razgovor s djetetom

prenose znanja, vrijednosti, stavove, navike i na taj način utječu na formiranje ličnosti i identitet djeteta. Osim komunikacije važni su i povoljni temeljni uvjeti obiteljskog odgoja kako bi obitelj bila pozitivna odgojna sredina za dijete.

1.3. Temeljni uvjeti obiteljskog odgoja

Odgoj, razvitak i oblikovanje pojedinca započinje u obitelji. Treba imati na umu da se u obitelji mogu javiti različite okolnosti te su potrebni dobri temeljni uvjeti koje će obitelj iskoristiti za odgoj svog djeteta. Prema Rosiću (1998) to su: skladni odnosi i potpunost obitelji, adekvatna obiteljska atmosfera, pedagoška kultura i zrelost roditelja i dobre ekonomske prilike. Kroz skladne obiteljske odnose dijete će razviti zdrave socijalne odnose i osjećaj sigurnosti, povjerenje u vlastite snage, samosvijest, optimizam i sl. Također, obitelj koja ima tople emocionalne odnose biti će sretnije, sigurnije okruženje za dijete. Dijete koje je okruženo ljubavlju osjećati će se voljeno i spontano prihvatiti socijalna i moralna pravila što će se izraziti u međuljudskim odnosima kroz poštovanje, ljubaznost, suosjećanje prema drugima. Roditelji svoje dijete mogu uspješno odgojiti ako su psihički, socijalno, emocionalno i moralno zrele osobe i imaju određenu pedagošku kulturu odnosno fond znanja i sposobnosti za odgoj djeteta. Roditelji se mogu sami razvijati čitajući knjige, časopise i slične sadržaje koji su namijenjeni roditeljima. Nadalje, dobre ekonomske prilike u obitelji omogućuju da djeca imaju osigurane uvjete za život i razvoj svojih sposobnosti koji su bitni za njihov pravilan razvoj. Svim navedenim stvarima se povoljna sredina, koja je veoma važna jer je obitelj temelj u odgoju djeteta.

2. ODGOJ

Osim što je odgoj jedan od glavnih pojmova u pedagogiji, odgoj je također i jedan od temeljnih potreba pojedinca i društva. Postoji puno definicija odgoja i teško ga je definirati, no može se reći da je to dugotrajan i složen proces djelovanja različitih čimbenika kroz koje se osoba, ali i društvo razvija. Što se tiče šireg shvaćanja pojma odgoja, odgoj sadrži i utjecaje obrazovanja, okoline, medija i ostalih pozitivnih ili negativnih čimbenika. Prema Pejić Papak i Vidulin (2016) odgoj u širem značenju obuhvaća „proces usvajanja znanja, umijeća i navika, razvijanje tjelesnih i intelektualnih sposobnosti te izgrađivanje i oblikovanje osobnosti i karaktera, pogleda na svijet, osjećajnog i voljnog života“ (Pejić Papak, Vidulin, 2016:25). Postoje dvije dimenzije odgoja, a to su društvena i individualna dimenzija odgoja i one utječu na pojedinca. Društvena dimenzija obuhvaća društvenu sredinu, zajednicu i kulturu dok se individualna dimenzija odnosi na genetske predispozicije i interakciju djeteta s okolinom. Rosić (1998) navodi „Odgoj je kontinuirani proces, biološkog i društvenog djelovanja „na“ odgajnika i „u“ odgajaniku. Odgoj je proces formiranja i samoformiranja čovjeka kao ljudskog bića“ (Rosić, 1998:22). To je trajan proces koji se stalno mijenja. Ipak, odgoj ima posebno značenje u djetinjstvu zato jer se u djetinjstvu postavljaju temelji za daljnji život. Važno je reći da se odgoj odvija u okruženju odnosno određenoj sredini te tu postoje i slučajni utjecaji koji mogu negativno utjecati na djecu. Zbog toga roditelji trebaju upoznati sredinu odnosno njezine pozitivne i negativne utjecaje. Kako nije moguće u potpunosti maknuti negativne utjecaje treba se nastojati organizirati, pratiti, sudjelovati i istraživati aktivnosti djece u slobodno vrijeme. Livazović (2018) govori da se sam proces odgoja u slobodno vrijeme realizira kroz dva spektra i načina usmjerenja, a to su: odgoj kroz aktivnosti slobodnog vremena i odgoj za slobodno vrijeme. Prema Livazoviću (2018) odgoj kroz slobodno vrijeme ima „funkciju sredstva odgoja i obrazovanja jer se pomoću njega može utjecati na razvijanje brojnih sposobnosti i vrijednih odlika ličnosti odgojenika“ (Livazović,2018:153). Dok se odgoj u slobodnom vremenu sastoji u „odgajanju djece i mladih za kulturno iskorištavanje slobodnog vremena, na način da aktivnosti ne ostanu samo sredstvo pozitivnog utjecaja već ujedno i njegov

sadržaj“ (Livazović, 2018:153). Obitelj kroz komunikaciju i međusobnu interakciju pruža djetetu osnove odgoja i to kroz 5 temeljnih odgojnih područja.

2.1. Vrste odgoja

Prema aspektima razvoja ličnosti Rosić (1998) odgoj dijeli na 5 temeljnih odgojnih područja, a to su: tjelesni odgoj, intelektualni odgoj, moralni odgoj, estetski odgoj i radni odgoj.

2.1.1. Tjelesni odgoj

Tjelesni se odgoj odnosi na stvaranje dobrih uvjeta za normalan rast i razvoj djeteta osiguravanjem zdrave prehrane, raznovrsnih aktivnosti, poticanjem i stvaranjem navika na vježbanje, bavljenje sportom, odmor, san, stjecanje higijenskih navika i sl. Kroz tjelesni odgoj djeca jačaju organizam i stvaraju otpornost. Posebnu važnost ima tjelesno vježbanje na otvorenom koje može biti hodanje, trčanje, skakanje, hvatanje i dr. Rosić (1998) spominje kako bi roditelji što češće trebali voditi svoje dijete u prirodu, igrati se s njima na svježem zraku i organizirati različite aktivnosti vani na otvorenom. Za djecu je povoljno ako se jedan ili oba roditelja bave nekim sportom jer se na taj način djeca mogu lako zainteresirati da se sami ili zajedno sa roditeljima počnu baviti sportom.

2.1.2. Intelektualni odgoj

Kroz intelektualni odgoj djeca stječu znanja i vještine. Roditelji imaju važnu ulogu jer ako razumiju djetetove interese i pruže mu mogućnosti da ih zadovolji i stekne određeno znanje utječu na razvijanje intelektualnih sposobnosti poput percepcije, pamćenja, interesa, mišljenja, mašte i sl. Osim toga roditelji bi sa djetetom trebali pričati o onome što dijete zanima i poticati intelektualni razvoj. Intelektualni razvoj može se poticati posjetom muzeja, knjižnica, galerija, kazališnih predstava, koncerata i drugih manifestacija.

2.1.3. Moralni odgoj

Dijete u obitelji započinje moralni odgoj i stječe prva uvjerenja, razvija navike moralnog ponašanja i postavljaju se temelji ličnosti. Roditelji kroz primjere i savjete utječu na uvjerenja i stavove djeteta jer dijete kroz promatranje prihvaća i oponaša određena ponašanja. Bitno je da obitelj stvori pozitivne uvjete za razvoj moralnih osobina tako da dijete stave u različite situacije u kojima će imati priliku da na temelju osobnog iskustva razlikuje pravdu od nepravde, dobro od lošeg, pošteno od nepoštenog, a to se najčešće događa kroz igru, u kontaktima s drugom djecom, u obavljanju određenih radnih zadataka itd. (Rosić,1998).

2.1.4. Estetski odgoj

Djeca pojmove o lijepom stječu u obitelji i od najranijih dana im zanimanje privlače žive boje, lijepi predmeti i ugodne melodije. Upravo to zanimanje treba poticati kako bi se razvio dječji ukus, smisao za uočavanje lijepoga i želja za stvaranjem. Roditelji bi djeci trebali pokazivati djela iz književnosti, likovne umjetnosti, glazbene, plesne, filmske umjetnosti i omogućiti im da sama stvaraju odnosno da se slobodno izražavaju, da crtaju, pričaju, pjevaju. Time roditelji potiču dijete i ukazuju mu na važnost i ljepotu umjetnosti pa će dijete razviti osjećaj i smisao za lijepo te u tome vidjeti važnost.

2.1.5. Radni odgoj

Radni odgoj se u obitelji provodi kroz uključivanje djeteta u različite zadatke koji se događaju u obitelji. To su naravno manje zadaće koje su primjerene njihovoj dobi i mogućnostima. Možda djeca neće odmah shvatiti smisao rada, ali će ga oponašati pošto su roditelji uzori pa je zato dobro da roditelji svoje dijete uključe u neke jednostavne poslove. Djeca mogu pomagati roditeljima u kućanskim poslovima poput brisanja prašine, postavljanje stola ili briga o kućnom ljubimcu. Na taj način stječu radne navike i uče se važnosti izvršavanja svojih obaveza i odgovornosti. Osim toga razvija se i svjesnost i točnost te ljubav prema radu što će im kasnije pomoći u prihvaćanju i savladavanju obaveza u školi i u daljnjem životu. Odgoj međutim ne staje u obiteljskom domu već se taj proces događa u različitim odgojnim sredinama.

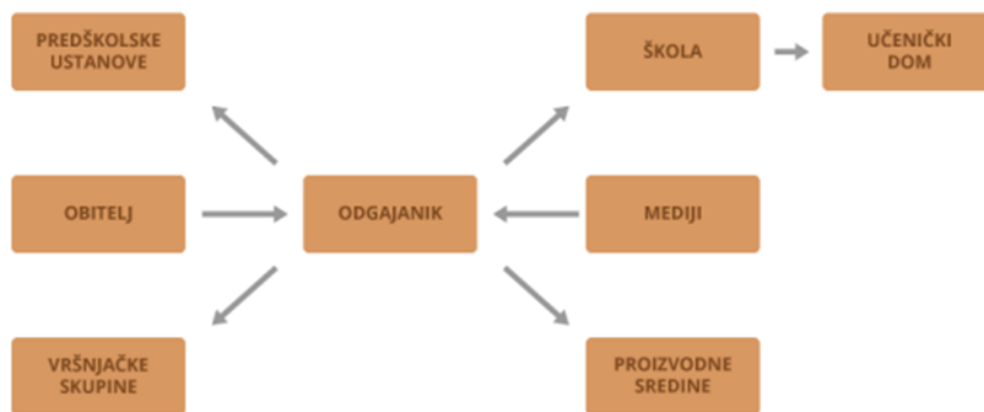
3. ODGOJNE SREDINE

Odgojni se proces uvijek događa u nekoj odgojnoj sredini, a najvažnije su: obitelj, predškolske ustanove, škola, mediji, vršnjačke skupine i proizvodne sredine (Slika 1).

Prema autorima Ivančić i Sabo (2012) razlikuju se:

- intencionalne odgojne sredine (obitelj, škola, studentski dom) - ustanove čija je osnova djelatnost obrazovanja;
- funkcionalne odgojne ustanove - ustanove i društvene sredine u kojima se, između ostalih aktivnosti, neplanski odvija obrazovni proces.

Najvažnija obrazovna okruženja u vremenu i prostoru mogu se naći na slici 1:

Slika 1. Sredine slobodnog vremena

Izvor: Ivančić i Sabo (2012)

Sve navedene i prikazane odgojne sredine su bitne, no za svaku od njih važna je aktivnost djeteta. Rezultati će ovisiti o sadržajima, sredstvima, postupcima i oblicima čimbenika – obitelji, vršnjaka, kulturnih ustanova dok će drugim dijelom ovisiti i o općoj klimi, položaju pojedinca u društvu i smjerovima različitih utjecaja. Rosić (2005) ističe da je za svakog učenika različita odgojna sredina, njezin utjecaj, očekivanja

osoba s kojima se susreće i odgojno-obrazovni potencijal sredine. Odgojno obrazovni potencijal odgojne sredine određuju: subjekti, interakcije i sadržaji (Slika 2).

Slika 2. Odgojna sredina

Izvor: Ivančić i Sabo (2012)

3.1. Obitelj

Obitelj je temeljna odgojna sredina i nikakve ustanove ju ne mogu zamijeniti. Obitelj je prva sredina djeteta kroz koju stječe iskustva, usvaja temeljne vrijednosti i oblikuje ličnost. Dijete u obitelji postavlja temelj za odnos prema sebi, drugima i zajednici te se kroz odrastanje to proširuje, dopunjuje i preoblikuje. Rosić (1998) govori „Kako dijete raste, njegova se životna sredina neprestano proširuje. Uz roditelje postupno se uključuje bliža rodbina, susjedi, djeca kao partneri u igri, djeca i odgajatelji iz vrtića (ako ide u vrtić), pa učenici i nastavnici kada pođe u školu. U dodiru sa sve širim krugom djece i ljudi oko sebe razvijaju se sva ljudska svojstva djeteta, sve vrijednosti djeteta kao ljudskog bića“ (Rosić, 1998:79,80). Obitelj nije jedini čimbenik odgoja već jedan od njih te mora uspostaviti odnos i surađivati s drugim čimbenicima za što je bitna kvalitetna komunikacija. Obitelj uspostavlja suradnju sa svim ustanovama u ostvarivanju odgojnih zadaća jer one sudjeluju u razvoju djeteta i potiču na razvijanje dječjih sposobnosti. Rosić (1998) govori da: „roditeljski dom (obitelj) nije zatvorena odgojna sredina. Ona živi i djeluje u socijalnom okruženju. Ona pruža i ostvaruje široke mogućnosti za razvoj u izvanobiteljskim odgojnim sredinama, skupinama vršnjaka i polaskom u školu odgojne sredine dobivaju nov kvalitativni pomak. Škola

kao odgojna sredina pojavljuje se kao partner i suradnik u ravnopravnom razvoju osobnosti djeteta“ (Rosić,1998:81).

3.2. Škola

Prema autoricama Pejić Papak i Vidulin (2016) jedna od temeljnih uloga škole je odgoj i obrazovanje učenika kojim se utječe na izgrađivanje osobnosti i karaktera, razvijanje znanja, umijeća, navika, ali i razvijanje tjelesnih i intelektualnih sposobnost. Škola kao ustanova u kojoj se provodi organizirani odgoj djece je veoma bitna jer osim što djeca usvajaju znanje, u školi se nastavlja i njihov odgoj. Stoga roditelji i učitelji trebaju biti aktivni sudionici kroz komunikaciju i suradnju. Stoga je velika važnost na odgojno-obrazovna komunikaciji između roditelja i učitelja. Postoje individualni i skupni oblici komunikacije između roditelja i učitelja. U individualne oblike komunikacije ubrajaju se: konzultacije, razgovori u obiteljskom domu i pisano informiranje odnosno poruke. Osim individualnih oblika postoje i skupni oblici komunikacije, a to su: roditeljski sastanci, aktivnosti upravljanja školom, proslave, izložbe, druženja i sl. Navedeni oblici komunikacije su važni jer su temelj za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Partnerski odnos s roditeljima je odnos u kojemu su roditelji i učitelji aktivni i odgovorni sudionici te se odnose s poštovanjem, dijele informacije, obveze i ciljeve koji su vezani uz odgoj i obrazovanje djeteta, potiču njihov razvoj te imaju svoja prava i obveze. Od uspješne komunikacije korist ima učenik, učitelj, roditelj i škola. Korist za roditelje je u boljem upoznavanju svog djeteta i zadovoljenju njegovih potreba te u stvaranju osjećaja zajedništva. S druge strane učitelji dobivaju na samopouzdanju i zadovoljstvu. Škola također može imati koristi jer roditelji mogu volontirati ili biti veza s drugim izvorima koji mogu pridonijeti u odgojno-obrazovnom procesu. Sve to pridonosi dobrobiti učenika što je i krajnji cilj. Roditelji se moraju brinuti o odgoju i školovanju svog djeteta i poticati njegove umjetničke, sportske i ostale sposobnosti, a škola bi to trebala učenicima omogućiti kroz različite izvannastavne aktivnosti i sadržaje s težnjom da učenici steknu naviku aktivnog korištenja slobodnog vremena za odmor i zabavu te usmjeravanje da u slobodno vrijeme stječu nova znanja, vještine i razvijaju društvene odnose.

3.3. Vršnjačke skupine

Djeca mnogo vremena u školi provode sa svojim vršnjacima te kako odrastaju vršnjaci odnosno prijatelji imaju sve veći utjecaj. S vršnjacima djeca zadovoljavaju potrebu za druženjem i pripadanjem skupini te zajedno provode slobodno vrijeme u školi, ali i izvan nje. Stoga je važno da i zajednica ulaže u mjesta za provođenje slobodnog vremena djece i mladih.

3.4. Mediji

U današnje je vrijeme nemoguće zamisliti svijet bez elektroničkih medija poput televizije, mobitela i računala. Kroz razvoj tehnologije širenje informacija se uvelike olakšalo. No, iako su mediji od iznimne važnosti za društvo treba imati na umu da mediji mogu imati i negativan utjecaj na ponašanje djece ukoliko su izložena neprimjerenom sadržaju, a o pozitivnim i negativnim utjecajima računala, mobitela i interneta kasnije će nešto više biti rečeno.

4. SLOBODNO VRIJEME I NJEGOVA OBILJEŽJA

Što se tiče pojmovnog određenja slobodnog vremena nailazi se na mnoge definicije i različita mišljenja. Postoje oni koji smatraju da je to vrijeme koje pojedinac ima bez bilo kakvih obaveza dok neki to vide kao priliku za osobni razvoj. Prema Rosiću (2005) slobodno vrijeme je „vrijeme koje pojedinac ispunjava i oblikuje prema osobnim željama, bez bilo koje obaveze ili nužde“ (Rosić, 2005:75). Također Rosić (2005) govori kako su sloboda, dobrovoljnost i neobvezanost osobitosti slobodnog vremena. Rosić (2005) također spominje kako spol, dob, društvena sredina i mjesto boravka utječu na načine provođenja slobodnog vremena te kako to ne ovisi samo o pojedincu nego i o ciljevima i mogućnostima društva.

Kada se opisuje slobodno vrijeme, pedagozi se često oslanjaju na opis funkcija slobodnog vremena koji je izradio važni njemački pedagog Horst W. Opaschowski. Definicije funkcija slobodnog vremena temeljio je na individualnim potrebama pojedinca i aktualnim društvenim zahtjevima s kraja dvadesetog stoljeća koje opisuju Kraus i suradnici (2020), a to su:

- potreba za rekreacijom – oporavak, oslobađanje od svakodnevnog stresa, odmor, aktivnosti koje su korisne za zdravlje;
- potreba za nadoknadom – uravnoteživanje nedostataka, ometanja, promicanje prirode, svjesno korištenje života, uklanjanje razočaranja, frustracija;
- potreba za obrazovanjem – znanje, obrazovanje, želja za iskustvima;
- potreba za kontemplacijom – mir, blagostanje, kontemplacija, vrijeme za sebe, traženje smisla života, pronalaženje identiteta;
- potreba za komunikacijom – komunikacija, kontakti, društvenost, potraga za društvenim odnosima, želja za dijeljenjem zajedničkih iskustava;
- potreba za integracijom – grupiranje, socijalna sigurnost i stabilnost, osjećaj pripadnosti, traženje emocionalne sigurnosti, pridržavanje rituala i tradicija;
- potreba za sudjelovanjem – angažiranost, inicijativa, sudjelovanje u društvenom životu i oblikovanje okruženja kroz društvene aktivnosti;

- potreba za inkulturacijom – kreativni razvoj, sudjelovanje u kulturnom životu, kreativna primjena.

Te potrebe mogu se podijeliti na individualne – rekreacija, kompenzacija, obrazovanje, kontemplacija i na društvene – komunikacija, integracija, sudjelovanje i inkulturacija. Sve potrebe ogledaju se u funkcijama slobodnog vremena. Sve se funkcije međusobno isprepliću, a potreba za sveobuhvatnom analizom aktivnosti u slobodno vrijeme u obitelji, školi, medijima ili mjestu postaje sve važnija. Funkcije i ciljevi slobodnog vremena, sadržaji, metodologija i materijalna opremljenost posljednjih su desetljeća znatno proširene (Kraus i sur., 2020).

Prema autoricama Maras, Olujić i Klasnić (2021) slobodno vrijeme djece i mladih utječe na osobni razvoj, zadovoljavanje njihovih potreba i interesa, ali i ostvarivanje njihovih kreativnih potencijala, izražavajući se kroz različite aktivnosti kojima se nemaju vremena baviti u drugim segmentima svog života i da značajan broj učenika pohađa izvannastavne aktivnosti organizirane u školi te organizirano provode svoje slobodno vrijeme i njeguju dobre navike u provođenju slobodnog vremena. Slobodno vrijeme je postalo važan čimbenik u obrazovanju, a izvannastavne aktivnosti značajno doprinose razvoju kulture provođenja slobodnog vremena (Maras, Olujić i Klasnić, 2021).

Autorice Maras, Olujić i Klasnić (2021) smatraju da je potrebno pripaziti na koji način djeca i mladi provode slobodno vrijeme jer bez pedagoške pozadine slobodno vrijeme je vrijeme koje djeca mogu provesti na neprihvatljiv način. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji fizička aktivnost se može realizirati na različite načine kao što su hodanje, bicikliranje, sport ili aktivni oblici rekreacije te preporučuju dnevnu fizičku aktivnost, umjerene do snažne aktivnosti za djecu i adolescente u dobi od 5 – 17 godina od najmanje 60 minuta. Iako su dobiti tjelesnog vježbanja dobro poznate, istraživanja vezana uz slobodno vrijeme djece pokazuju da to vrijeme provode uglavnom gledajući televiziju, igrajući video igrice što postaje i društveni problem jer ima negativne utjecaj na zdravlje te da je količina vremena kojeg mladi provode ispred ekrana (televizor, računalo, pametni telefon) jednaka, a ponekad i veća od količine vremena kojeg provode u školi (Maras, Olujić i Klasnić, 2021).

4.1. Obitelj kao faktor organizacije slobodnog vremena djece

Zbog razvoja informacijske tehnologije pasivni oblici slobodnih aktivnosti postaju problem ne samo kod odraslih već i kod djece. Slobodno vrijeme djece najčešće ovisi o neposrednom okruženju – obitelji, obrazovnim ustanovama i drugim organizacijama te je zbog toga važno planirati i organizirati slobodne aktivnosti koje pomažu djeci pronaći ugodne i korisne oblike svog slobodnog vremena te ih motivirati na brigu o svom zdravlju (Strazdienė, 2017).

Obitelj je važan čimbenik odgoja. Utjecaj obitelji je važan u osmišljavanju slobodnih aktivnosti jer je obitelj prvi i izravan utjecaj na slobodno vrijeme djece i koji se ostvaruje organizacijom obiteljskog slobodnog vremena. Obiteljsko slobodno vrijeme je vrijeme koje svi članovi obitelji provode zajedno u aktivnostima koje su zajedno odabrali i koje im pomažu u razvoju međusobne povezanosti i komunikacije. Obiteljsko slobodno vrijeme djeci oduzima dio slobodnog vremena, no kada je dobro organizirano pomaže im da uživaju u slobodnom vremenu unutar obitelji. Osim toga ima i odgojnu funkciju jer nudi pozitivan model za provođenje vremena i potiče djecu da odaberu slične aktivnosti u svoje slobodno vrijeme (Petrović, Dimitrijević, 2020).

Drugi način na koji obitelj može utjecati je direktnim sudjelovanjem u izboru aktivnosti koje može varirati po stupnju ili načinu. Stupanj uključenosti ovisi o obiteljskoj strukturi, stilu obrazovanja dominantnog roditelja, uključenosti oca u slobodnim aktivnostima i sl. Najčešće korištene metode su permisivne metode kao što su: razgovor, ohrabrenje, motivaciju, objašnjenje i tumačenje. Sve su navedene metode smatraju važnim čimbenicima utjecaja. Obitelj ima nadzornu ulogu i ulogu u smanjenju potencijalnih negativnih utjecaja koje neke aktivnosti u slobodno vrijeme mogu imati (Petrović, Dimitrijević, 2020).

S obzirom na vrstu aktivnosti koja može biti strukturirana i nestrukturirana, Petrović i Dimitrijević (2020) spominju kako istraživanja pokazuju da roditelji imaju veći utjecaj na strukturirane aktivnosti te da je dominacija neorganiziranih aktivnosti temeljenih na zabavi bila kada su roditelji pokazali manje kontrole. Oba istraživanja koja su spomenule Petrović i Dimitrijević (2020) sveobuhvatno ispituju utjecaj roditelja kroz roditeljsku kontrolu, uvjerenje da roditelji dopuštaju djeci da sama odluče kojim će se aktivnostima baviti te podršku roditelja u aktivnostima kojima se njihova djeca bave.

Rezultati istraživanja pokazali su statistički značajnu razliku u roditeljskoj kontroli u odnosu na stupanj strukturiranih aktivnosti, pri čemu je utvrđeno da je niska roditeljska kontrola prisutna kod ispitanika koji su uključeni u nestrukturirane aktivnosti (Petrović, Dimitrijević, 2020).

Petrović i Dimitrijević (2020) također navode da je utvrđeno da postoji nesklad između percepcije roditelja i učenika o zastupljenosti pojedinih vrsta aktivnosti koje djeca obavljaju u slobodno vrijeme, što ukazuje na nedovoljnu svijest roditelja o načinu na koji njihova djeca provode slobodno vrijeme.

4.2. Strukturirane i nestrukturirane aktivnosti

Omerdić (2015) ističe kako bitna karakteristika slobodnog vremena nije njegovo trošenje, već kreativno planiranje vremena koje je na raspolaganju pojedincu nakon obavljanja redovnih dužnosti. S obzirom da je slobodno vrijeme univerzalni fenomen suvremenog društva, njegovo smisleno provođenje je pedagoška kategorija i važna domena odgoja i obrazovanja. Suvremeno društvo nosi sa sobom razne sadržaje, ali koji će se sadržaji odabrati ovisi o mnogim čimbenicima. Odabir slobodnih aktivnosti posebno je važan za mlade ljude koji su izloženi različitim odgojnim utjecajima. Za njih aktivnosti u slobodnom vremenu mogu biti izvor napretka, ali i nepovoljnih utjecaja te stoga treba educirati mlade kako iskoristiti slobodno vrijeme slijedeći svoje interese.

Odgojno-obrazovni proces uvijek se odvija u određenom razvoju u više ili manje povoljnom odgojno-obrazovnom okruženju. Obrazovno okruženje uključuje fizičko, društveno, kulturno, mentalno i vjersko okruženje u vremenu i prostoru u kojem se pojedinac razvija. Suvremeno društvo sastoji se od različitih sredina koje mogu imati obrazovni značaj. To se odnosi i na provođenje slobodnog vremena jer je to vrijeme zabave, ali i stjecanja znanja i vještina. Što se tiče sadržaja i organizacije slobodnog vremena postoje dvije velike grupe, a to su nestrukturirano i strukturirano slobodno vrijeme. Nestrukturirano slobodno vrijeme je najčešće spontano i nema pravila. Pošto te aktivnosti ne zahtijevaju posebno vrijeme niti mjesto i ne ovise o članovima grupe prikladne su za izvođenje kad je pojedinac sam ili kod kuće. Najčešće su to: čitanje, hodanje, sportske aktivnosti – trčanje, plivanje, igranje igračkama te uključuju i

televiziju, internet, društvene mreže koje su sklone negativnim utjecajima (Petrović i Dimitrijević, 2020).

S druge strane strukturirane aktivnosti organizira voditelj i izvode se redovito. Iako su strukturirane aktivnosti dobrovoljno odabrane, jednom kada su odabrane zahtijevaju predanost i obavezu pohađanja. Takve aktivnosti su podijeljene u tri grupe: školski klubovi, sportski klubovi i izvannastavne aktivnosti. Primjeri takvih aktivnosti su: fotografski klubovi, nogometni ili košarkaški timovi, satovi stranih jezika, satovi glazbe te imaju pozitivne učinke na djecu i mlade za razliku od nestrukturiranih koje su opuštajuće i spontane (Petrović, Dimitrijević, 2020).

Prema Omerdić (2015) u razdoblju odrastanja djecu i mlade treba educirati kako kontrolirati svoje slobodno vrijeme i iskoristiti ga sljedeći svoje interese. Za zdrav razvoj mladih važnu ulogu imaju njihova obitelj i škola. Zadaci škole i obitelji su pomoći u organizaciji slobodnog vremena, pojačati pozitivu i zaustaviti negativnost utjecaja te usmjeriti djecu u društvo koje nudi zanimljive i različite sportske ili kulturne aktivnosti. To djeci omogućava zadovoljenje potreba za druženjem, afirmacijom i pripadnošću, ali i razvijanje kompetencija kao što su to međuljudska, komunikacijska i motivacijska.

“U svakoj odgojnoj sredini postoje tri čimbenika koji sustavno (namjerno, posredno i neposredno) rade na provedbi strategije odgoja i obrazovanja i primjeni odgojno-obrazovnih metoda rada u slobodno vrijeme.” Odlučujući čimbenici u razvoju djeteta su “odgojno-obrazovno okruženje i kvaliteta obrazovanja u pojedinim aktivnostima djece, mladih i odraslih u slobodno vrijeme” (Ivančić, Sabo, 2012:6).

Inkluzivni pristup raznim aktivnostima u slobodno vrijeme također predstavlja izazov. Sposobnost adolescenata iz obitelji s niskim primanjima i onih koji žive u ruralnim područjima da sudjeluju u slobodnim aktivnostima može biti ograničena jer neke aktivnosti zahtijevaju posjedovanje sredstava ili obrazovnog i kulturnog kapitala od strane njih ili njihovih obitelji i dostupnost kulturnih, rekreacijskih ili slobodnih sadržaja aktivnosti u svojim zajednicama (Ullmann, Milosavljević, 2016).

Ullman i Milosavljević (2016) navode kako su interakcija i tjelesno vježbanje najviše povezane s dobrobiti te da je sve više, ali još uvijek nedovoljno, prepoznata važnost igre u životima djece i adolescenata kao načina za usađivanje ne samo učenja nego i

sposobnosti pregovaranja, uspostavljanja emocionalne ravnoteže, rješavanja sukoba i donošenja odluka (Ullmann, Milosavljević, 2016).

Ako želimo imati zdravo društvo moramo pomoći mladima u formativnom i problematičnom razdoblju njihovog odrastanja te ih sljedećim preporukama prema Omerdić (2015) usmjeriti na načine druženja:

- Treba više istraživanja i aktivizma u planiranju slobodnog vremena učenika.
- Škole bi trebale u svoj kurikulum uvrstiti obrazovne teme o slobodnom vremenu učenika.
- Organizirati redovite dodatne aktivnosti za učenike na temelju interesa, mogućnosti, a ne samo za potrebe školskih priredbi.
- Lokalna zajednica treba proširiti svoj angažman u školi, s ciljem uključivanja učenika u različite aktivnosti, slijedeći izjavu učenika da su voljni sudjelovati u aktivnostima kao što su: pošumljavanje, uređenje okoliša i sl.

5. IZVANNASTAVNE I IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

U izvanškolske i izvannastavne aktivnosti se učenici uključuju vlastitim izborom, prema svojim željama i sposobnostima. Izvanškolske i izvannastavne aktivnosti obogaćuju individualni i skupni život djece jer se kroz njih potiče razvoj sposobnosti kod učenika. U kontekstu slobodnog vremena Pejić Papak i Vidulin (2016) govore da su izvannastavne i izvanškolske aktivnosti pedagoški osmišljene aktivnosti te da njihova funkcija nije samo odgoj u slobodnom vremenu već i odgoj za slobodno vrijeme. Izvanškolske aktivnosti organiziraju klubovi, udruge, različite ustanove i pojedinci kako bi zadovoljili određene potrebe mladih koji se u redovitoj školi ne mogu ostvariti te kroz njih djeca stječu dodatna znanja i vještine. Što se tiče izvannastavnih aktivnosti, one su dio odgojno-obrazovne strukture rada škole te se organiziraju prema željama učenika i prijedlozima učitelja – voditelja. Pojedine izvannastavne aktivnosti proizlaze iz određenih nastavnih predmeta, ali mogu biti i interdisciplinarne. Pejić Papak i Vidulin (2016) govore da se planiranje izvannastavnih aktivnosti planiraju prema željama učenika odnosno zanimanju učenika, sklonostima učitelja i potrebama škole i zavičajnog okružja. Te aktivnosti proširuju znanje iz pojedinog predmeta i može ih se pripremati i za natjecanja. U skladu s time organiziraju se različite skupine kroz koje se provodi program. Izvannastavne aktivnosti dio su nekog interesnog područja koja mogu biti iz jezično – umjetničkog područja, sportsko – zdravstveno – rekreacijskog, aktivnosti društveno – humanističkog područja, očuvanja prirode i okoliša, tehničkog stvaralaštva, učeničkog zadugarstva, očuvanja nacionalne i kulturne baštine te iz prirodoslovno – matematičkog područja. Pejić Papak i Vidulin (2016) ističu da su izvannastavne aktivnosti poseban oblik rada u školama te da obogaćuju i školu, ali i zajednicu jer često daju posebnost po kojoj je prepoznatljiva. Za izvannastavne aktivnosti se predviđa po jedan sat na tjedan. Učitelj – voditelj izrađuje plan i program i prati sudjelovanje učenika. Livazović (2018) ističe da se izvannastavne aktivnosti često vezuju uz aktivnosti slobodnog vremena i one jesu u funkciji odgoja za slobodno vrijeme, no nisu njegov dio zato jer imaju karakter obvezatnosti i nužnosti. Bez obzira na to, važne su jer su temelj za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, prevenciju negativnih utjecaja te utječu na osobni, emocionalni, društveni i kulturni razvoj

učenika kroz zadovoljavanje njihovih interesa i potreba. Na taj se način razvijaju kompetencije koje će pozitivno utjecati na djecu, njihov obrazovni napredak te je u tome i vrijednost za zajednicu.

6. NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OD PRVOG DO ČETVRTOG RAZREDA

Zbog komercijalizacije u strukturi slobodnog vremena sve više dominiraju nametljive i agresivne aktivnosti od kojih dio autora tvrdi da se odnosi na ovisnost o virtualnom svijetu te da današnje generacije mladih svoju stvarnost doživljavaju u virtualnom svijetu što nosi sa sobom negativne posljedice na mentalno zdravlje. (Badrić, Prskalo, Matijević, 2015). Također spominju kako je to vrijeme tijekom kojeg je čovjek češće primatelj nego pošiljatelj poruka ili stavova te da čovjek puno manje vremena provodi u igri i zabavnim aktivnostima. To vrijeme sve više zamjenjuje razonoda obilježena jednostranim primanjem, bez povratnih informacija te da čovjek stalno očekuje da će primiti poruke putem raznih sredstava masovne komunikacije (Badrić, Prskalo i Matijević, 2015).

U nastavku su opisani neki načini provođenja slobodnog vremena učenika od prvog do četvrtog razreda, među kojima su i pozitivni i negativni oblici provođenja slobodnog vremena. Opisane su sljedeće aktivnosti: gledanje televizije, čitanje knjiga, korištenje računala i pametnog telefona, korištenje interneta, igranje, slušanje glazbe, crtanje ili slikanje te pomaganje roditeljima u kućanskim poslovima.

6.1. Gledanje televizije

Televizija (TV) je jedan od najpopularniji alata koji se koristi za zabavu. Ljudi koriste televiziju kako bi proveli svoje slobodno vrijeme, educirali djecu, zabavili se i sl. te služi za prijenos informacija među ljudi diljem svijeta. Kako je u današnje vrijeme televizija prisutna u kućanstvima Fadhli (2017) ističe da bi roditelji trebali biti svjesni prednosti i nedostataka gledanja televizije. Pretjerano gledanje televizije povezano je s nizom štetnih posljedica po zdravlje i ponašanje kao što su pretilost i prekomjerna tjelesna težina, što može uzrokovati povećani rizik od kroničnih bolesti kao što su kardiovaskularne bolesti, dijabetes i druge metaboličke bolesti, neke karcinome, depresiju i razne poteškoće sa spavanjem. Morowatisharifabad, Karimi i Ghorbanzadeh (2015) ističu da kratkoročno praćenje učenika tijekom 2- 4 godine ukazuje na negativne povezanosti između vremena gledanja TV-a i školskog uspjeha

te da mnoga djeca i adolescenti ne ispunjavaju smjernice za tjelesnu aktivnost i premašuju preporuke za gledanje televizije.

Općenito, Morowatisharifabad, Karimi i Ghorbanzadeh (2015: 2) daju preporuku da predškolci akumuliraju najmanje 60 minuta strukturirane tjelesne aktivnosti i 60 minuta nestrukturirane tjelesne aktivnosti na dan te da im se gledanje televizije ograniči na 1 h dnevno. Utvrđeni su različiti čimbenici povezani s gledanjem televizije mladih od kojih dom i obiteljsko okruženje imaju istaknutu ulogu. Osobito su važni roditelji i djeca koji dijele aktivnosti i sudjeluju u aktivnostima jer im roditelji daju primjer kroz modeliranje, kao i osiguravanje kućnog okruženja koje olakšava ili sprječava ponašanja poput aktivne igre ili gledanja televizije. Na zdravstveno ponašanje djece, uključujući gledanje televizije, utječu uvjerenja te stavovi i ponašanje roditelja, pa bi stoga razumijevanje utječu li roditelji na dječje gledanje televizije i tjelesnu aktivnost mogli biti važni za identificiranje učinkovitih strategija za prilagodbu ponašanja među djecom.

Rezultati istraživanja koje su proveli Vandewater, Bickham i Lee (2006) sugeriraju da će vrijeme provedeno u gledanju biti negativno povezano s vremenom koje djeca provode u interakciji sa svojim roditeljima. Pronađen je dosljedan obrazac prilično negativnih odnosa između gledanja televizije i vremena provedenog u interakciji s roditeljima i braćom i sestrama. Rezultati su pokazali da je vrijeme provedeno gledajući televiziju sa i bez roditelja ili braće i sestara negativno povezano s vremenom provedenim s roditeljima, odnosno braćom i sestrama, u drugim aktivnostima. Gledanje televizije je također bilo negativno povezano s vremenom provedenim u izradi domaćih zadaća za djecu od 7 do 12 godina te s kreativnom igrom, osobito među vrlo malom djecom (mlađom od 5 godina).

Jasno je, dakle, da su neke od zabrinutosti u vezi s utjecajem gledanja televizije na djecu opravdane. S druge strane, neke od zabrinutosti i pretpostavki u vezi s televizijom dobile su malo empirijske potpore. Pronađeno je malo dokaza da je vrijeme provedeno gledajući televiziju negativno povezano s vremenom provedenim u čitanju ili s vremenom provedenim u aktivnoj igri.

Tablica 1 prikazuje tri potencijalne strategije i citate koji ilustriraju reakcije roditelja i djece koja sudjeluju u istraživanju koje su proveli Jordan i sur. (2006). Roditelji su općenito bili pozitivni kada je u pitanju gašenje televizije kada nitko nije aktivno

gledao, a mnogi su rekli da to već čine, a većina djece je prihvatila tu ideju. Roditelji koji nisu prihvatili tu ideju voljeli su i sami imati uključenu televiziju u pozadini ili su bili zabrinuti kako će njihovo dijete reagirati ako se isključi. I djeca i odrasli u ovom uzorku izvijestili su da je jelo uobičajena aktivnost tijekom gledanja televizije, pri čemu više od tri četvrtine obje skupine kaže da dijete gricka dok koristi medije, a mnoge obitelji izvještavaju da jedu obroke ispred televizije. Kada je u pitanju ograničavanje televizije tijekom obroka, djeca i roditelji općenito su prihvatili tu ideju, ali su bili zabrinuti. Roditeljske brige uključivale su propuštanje vlastitih televizijskih emisija ili trpljenje svađa za vrijeme obroka. S pozitivne strane, roditelji su priznali da će im to dati više vremena za obitelj i priliku za interakciju.

Tablica 1. Potencijalne strategije za ograničavanje gledanja televizije i reakcije roditelja i djece

Strategija	Reakcija roditelja i djece
Isključivanje televizije kada je nitko aktivno ne gleda.	Moja kći se boji biti sama u sobi. Zvuk televizora joj pruža osjećaj da nije sama. (Roditelj djevojčice od 9-10 godina)
	To je dobro pravilo jer će vam televizor vjerojatno odvratiti pozornost. (Djevojčica od 6-7 godina)
	To je istina jer trošite struju. (Djevojčica od 6 godina)
Isključivanje televizora tijekom obroka i bez televizije u prostorima za jelo.	To je sjajna ideja, ali onda svi žele razgovarati i brzo dođe do svađe za jelom.. Treba mi ta distrakcija. (Roditelj dječaka od 6 god.)
	Mnogi ljudi ne primjećuju koliko uzimaju hrane dok gledaju tv jer 'grabe' i jedu. (Roditelj djevojčice od 6-7 godina)
	To je ono što vam nedostaje ako ne sjednete i ne razgovarate. (Roditelj dječaka od 6 godina)
Nema televizije u dječjim sobama.	Zašto uklanjati TV kada ne radimo ništa loše? (Dječak od 9 godina)
	Bez TV-a u spavaćim sobama moje djece? To bi me kaznilo. Nikada se ne bi složili što

	će gledati. Stalno bi se svađali. (Roditelj dječaka od 9-10 godina)
	Nemam ga u svojoj sobi, ali da imam, vjerojatno bih gledala TV više. (Djevojčica od 12 godina)

Izvor: Jordan i suradnici (2006)

Roditelji i djeca bili su znatno manje pozitivni prema ideji da nema televizije u dječjoj spavaćoj sobi i bilo je jasno da bi izbjegavanje postavljanja televizora u dječju spavaću sobu bilo puno lakše nego ukloniti televizor koji je već bio tamo. Najmlađa djeca bi općenito prihvatila da im roditelji uklone televizor u spavaćoj sobi, ali značajno protivljenje našlo se među 9 do 10-godišnjacima, a posebno među dječacima od 12 do 13 godina. Reakcija sudionika istraživanja Jordan i sur. (2006) na sugestiju da nema televizije nakon škole je bila takva da su najveće protivljenje pokazali dječaci od 6 do 7 godina, jer se u to vrijeme prikazuju njihove omiljene emisije. Međutim, ova je ideja općenito bila prihvatljiva za djecu koja su smatrala da imaju druge alternative. To je bilo manje prihvatljivo roditeljima koji su rekli da njihovo dijete treba vremena uz televiziju da se opusti nakon škole.

TV može biti vrlo koristan u nekim slučajevima i može biti medij za slanje dobrih informacija o dobrim stvarima. Ipak, ovaj alat može biti i vrlo negativan za djecu. Nalazi pokazuju štetnost televizije tako da roditelji moraju koristiti ovaj alat na pravi način kako bi postupili pravilno prema svojoj djeci. U nastavku je predstavljeno nekoliko savjeta kako pravilno koristiti TV prema Fadhli (2017):

- Roditelji moraju pratiti svoju djecu dok gledaju televiziju.
- Roditelji trebaju dogovoriti raspored i uvijek biti tu dok djeca gledaju TV.
- Obratiti pažnju na kategoriju gledatelja.
- Razgovarati o programima.

6.2. Čitanje knjiga

Knjige su nekada bile primarni način obrazovanja i razonode te bi trebale ostati sastavni dio kulture, obrazovanja, osobnog razvoja i slobodnog vremena. Knjige su

pridonijele mnogim aspektima osobnog, ali i društvenog napretka. Pavlović (2015: 377) postavlja pitanje “U kojoj mjeri djeca u 21. stoljeću biraju čitati iz užitka, razonode i uživanja?” te navodi potencijalne prednosti čitanja: utjecaj na akademski uspjeh, samopouzdanje, opće znanje, budući užitak čitanja itd. Što se tiče školskog okruženja, ističe se važnost dječjeg odabira tekstova jer može pridonijeti njihovoj motivaciji.

Majid (2018) smatra da poticanje i usađivanje ljubavi prema knjigama u ranom djetinjstvu može pomoći djeci da postanu strastveni čitatelji jer će početi cijeniti vrijednost čitanja u slobodno vrijeme i koristi povezane s čitanjem. Također spominje kako čitanje u slobodno vrijeme ili čitanje po vlastitom izboru omogućuje djeci da se opuste, uživaju, uče i smanje stres povezan s učenjem. Čitanje također omogućuje djeci da poboljšaju svoje opće znanje i uče o novim predmetima i konceptima, npr. o drugim zemljama, kulturama, ličnostima i izumima. Čitanje u slobodno vrijeme igra bitnu ulogu u razvoju osobnosti i kognitivnom razvoju djece te jača njihov proces razmišljanja izlažući ih različitim perspektivama i gledištima.

No pri tome je nužna adekvatna podrška roditelja, učitelja i braće i sestara. Ovaj poticaj bi mogao biti u više oblika, kao što su npr. poticanje djece na čitanje, čitanje naglas, postajanje uzorom u čitanju, korištenje dijaloškog i interaktivnog pripovijedanja, darivanje knjiga i odvođenje djece u knjižnice i knjižare. Takvi svjesni naponi mogu postupno približiti djecu knjigama i u konačnici ih pretvoriti u doživotne, strastvene čitatelje. Uvođenje knjiga u ranoj dobi i pružanje kontinuiranog poticanja posebno je važno, budući da su mala djeca vrlo rano u životu često izložena raznim elektroničkim napravama i multimedijским aplikacijama, što može odvratiti njihovu pažnju i fokus na čitanje (Majid, 2018).

Pavlović (2015) smatra da je došlo do smanjenja interesa učenika za čitanje knjiga u usporedbi s prethodnim generacijama. Štoviše, negativan stav prema čitanju knjiga kao zadovoljavajućoj aktivnosti u slobodno vrijeme bio je izraženiji kod dječaka nego kod djevojčica.

Studija koju je proveo Majid (2018) se pozabavila razlozima čitanja knjiga. Kao što je prikazano u tablici 2, glavni razlozi čitanja u slobodno vrijeme bili su: “naučiti više stvari” (58,7%), “poboljšati jezične vještine” (49,2%), “dobiti bolje ocjene na testovima i ispitima” (41,9%), i zato što su “roditelji tražili da čitam” (38,2%). Bilo je nekih

čimbenika koji su imali ograničen utjecaj na čitalačko ponašanje djece. Samo 16,9% djece reklo je da čita jer i njihovi najbolji prijatelji vole čitati. Još 14,6% djece otkrilo je da čita jer roditelji čitaju kod kuće. To znači da je čitalačko ponašanje prijatelja imalo samo ograničen utjecaj na čitalačke navike djece. Slično, samo 14,6% djece čitalo je jer su očekivali dar od roditelja nakon što su pročitali knjigu. Konačno, samo 10,6% djece reklo je da čita jer njihovi prijatelji žele čitati zajedno s njima. U cjelini, činilo se da djeca čitaju knjige zbog samo motivacije ili zbog boljeg akademskog uspjeha. Roditelji i prijatelji imali su ograničen utjecaj na njihovo čitanje.

Tablica 2. Razlozi čitanja u slobodno vrijeme (višestruki odgovori)

Pozicija	Razlog za čitanje	%
1	Da bi saznali više stvari.	58,7
2	Da poboljšam svoje jezične vještine.	49,2
3	Za bolje ocjene na testovima i ispitima.	41,9
4	Roditelji me mole da čitam.	38,2
5	Moja školska knjižnica ima puno zanimljivih knjiga.	34,4
6	Učitelji mi traže da čitam.	29,9
7	Za opuštanje.	28,5
8	Čitanje je moj hobi.	27,3
9	Nemam što drugo raditi.	26,4
10	Moj najbolji prijatelj voli čitati, pa čitam i ja.	16,9
11	Moji roditelji često čitaju kod kuće, a ja želim biti poput njih.	14,6
12	Roditelji me nagrade nakon čitanja knjige.	14,6
13	Moj prijatelj me zamoli da čitam s njim/njom.	10,6

Izvor: Majid (2018)

Prema Majidu (2018) čitanje knjiga značajno doprinosi razvoju osobnosti i intelektualnom razvoju djece. Čitanje potiče njihovo razmišljanje i vještine zaključivanja, što ih može učiniti aktivnim učenicima. Čitanje u slobodno vrijeme također može izložiti djecu različitim kulturama i njihovim jedinstvenim karakteristikama i tradicijama, razvijajući toleranciju, poštovanje i pozitivan stav prema drugim ljudima i kulturama. Kontinuirano čitanje također može pomoći djeci da uspješni učenici tako što poboljšava njihovo razumijevanje, vokabular, gramatiku i tečnost čitanja (Majid, 2018). Upravo zbog navedenih pozitivnih doprinosa obitelji bi

trebala poticati djetetov intelektualni razvoj i ljubav prema čitanju od najranijih dana tako da im približe ljepotu knjiga kroz čitanje, posjete knjižnici te bi i učitelji kroz različite aktivnosti kao što su upoznavanje i razgovori s autorima, kvizove, dopuštanje odabira lektire od strane učenika, prezentiranje knjige i slično potaknuli da se knjiga približi učeniku, da čitanje bude zanimljivo te da učenici stvore naviku čitanja. Osim što čitanje ima vrijednost za pojedinca ima i društvenu vrijednost jer se čitanjem povećava tolerancija i emocionalna inteligencija te je stoga od velike važnosti od djece napraviti kompetentne čitatelje koji uživaju u čitanju knjiga.

6.3. Korištenje računala i mobitela

S razvojem tehnologije računala su postala uobičajeni alat u kućanstvima te bi roditelji bi trebali biti svjesni rizika vezanih uz njihovo korištenje. Žumárova (2014) govori kako se u funkcionalnim obiteljima računala smatraju kreativnim igračkama koje djetetu pružaju zabavu, ali i pristup informacijama i pomoć u učenju i radu te kako bi bilo korisno postaviti jasna pravila korištenja računala, kojih bi se djeca trebala pridržavati. Računalo može imati i pozitivan odgojni utjecaj na djecu, pa ga se ne smije zanemariti. Poželjno je istražiti i zajedno s djecom provoditi slobodno vrijeme za računalom, no treba imati na umu da računalo ne može zamijeniti komunikaciju licem u lice i stvarne obiteljske odnose, te bi roditelji trebali znati više o aktivnostima kojima se njihova djeca bave koristeći računalo (Žumárova, 2014).

Svakodnevno korištenje računala djece sve se više javlja i u školi i kod kuće. Korištenje kućnih računala ubrzano raste i time povećava "vrijeme ispred ekrana". Premda su dječaci tradicionalno više koristili kućna računala nego djevojčice, uglavnom za igranje igrica, djevojčice sustižu to zaostajanje dok koriste aktivnosti internetske komunikacije za slanje i primanje e-pošte, igraju se softverom kao što je Barbie Fashion Designer i brinu se za računalno simulirane virtualne kućne ljubimce. Stoga će se i dječaci i djevojčice sve više suočavati s navedenim problemima, no mnogo toga je još uvijek nepoznato (Subrahmanyam i sur., 2000).

Najjači dokaz koji ispituje kako korištenje kućnog računala utječe na djecu temelji se na istraživanjima televizije o fizičkim efektima i nasilnim sadržajima. Dokazi o fizičkim učincima povezuju sjedilačku prirodu korištenja računala s povećanim rizikom od pretilosti. Djeca bi trebalo ograničiti vrijeme s medijima te ih treba naučiti sigurno

koristiti računala kako bi se izbjeglo oštećenje vida, leđa i zapešća koje inače muče odrasle korisnike računala. Osim toga, dokazi o nasilnom sadržaju povezuju izloženost nasilnim računalnim igrama s povećanim agresivnim ponašanjem (Subrahmanyam i sur., 2000). No, nisu samo igrice na računalu ili igraćim konzolama jedini načini provođenja slobodno vremena djece koristeći tehnologiju, već se danas u slobodno vrijeme koriste i pametni telefoni.

Postavlja se i pitanje: Koju ulogu pametni telefoni imaju u aktivnostima slobodnog vremena mladih? Korištenje pametnih telefona oblikuje ponašanje u slobodno vrijeme, a time i kvalitetu života. Istraživanje Irimiás i suradnici (2021) pokazuje da su prakse, iskustva i oblici slobodnog vremena mladih uglavnom digitalizirani i često prikazani na digitalnim platformama. Fizičke aktivnosti poput sporta prate se nosivim uređajima kako bi se samostalno pratila i dijelila postignuća s publikom na platformama društvenih medija. Igranje igrica, gledanje/stvaranje videa i provjeravanje stranica društvenih mreža dominiraju aktivnostima u slobodno vrijeme mnogih. Uobičajeno je reći da je informacijska i komunikacijska tehnologija prisutna u svakom dijelu ljudskog života sa svojim prednostima i nedostacima. Upravo bi zato učenici i roditelji trebali biti upoznati sa negativnim utjecajima korištenja mobitela.

Suvremeni mobitel više nije samo sredstvo za komunikaciju jer današnji mobiteli imaju mnoge mogućnosti kao i računalo koje je povezano s internetom te omogućuju korisnicima da se uključe u širok raspon aktivnosti koje uključuju surfanje webom, igranje igara, gledanje videa i sport uživo, društveno umrežavanje putem Facebooka i sličnih stranica, snimanje i dijeljenje fotografija i videozapisa, slanje tekstualnih poruka i telefonskih poziva. Kao takav, mobitel je postao "utjecajan društveni objekt koji prožima gotovo svaki aspekt života od posla do slobodnog vremena" (Lepp, 2014: 219). Kako danas mobitel ima mnoge mogućnosti, a učenici prate trendove u svijetu, treba pripaziti što učenici gledaju jer su određeni sadržaji poput serije „Squid Game“ koja je doživjela svjetsku popularnost neprimjerena za djecu zbog veoma nasilnog sadržaja koji može potaknuti učeničku maštu i negativno utjecati na percepciju stvarnosti i virtualnog svijeta. Upravo zbog toga treba se biti svjesno i prednosti i nedostataka tehnologije koje ona sa sobom nosi.

Prednosti koje donose pametni telefoni, poput vremenske i komunikacijske učinkovitosti, trenutne dostupnosti informacija, mogućnosti dijeljenja informacija itd., neosporne su. Istodobno, mnogi nedostaci vezani uz jedan od neželjenih učinaka

digitalizacije, a to je sveprisutnost i posljedična kontinuirana prisutnost na internetu, sada se može iskusiti i na individualnoj i društvenoj razini. Društveni znanstvenici, medicinski psiholozi i ekolozi skreću pozornost na negativne učinke koji su jasno povezani s udaljavanjem čovječanstva od prirodnog okruženja i ubrzanim, digitaliziranim i virtualnim načinom života na kvalitetu života (Irimiás i sur., 2021).

Lepp (2014) sugerira da bi korištenje mobitela moglo utjecati na održavanje odnosa s vršnjacima, razvoj društvenog identiteta, razvoj osobnog identiteta, osnaživanje žena i iskustvo psiholoških prednosti kao što su osjećaj samopoštovanja, autonomije, vlastite vrijednosti i samopouzdanja. Korištenje mobitela također može utjecati na percepciju rizika i stoga sudjelovanje u aktivnostima u slobodno vrijeme koje se doživljava kao rizično. Konačno, korištenje mobitela može biti "problematično" za neke pojedince. Kao takvo, može biti povezano s potencijalno negativnim aktivnostima kao što su zlouporaba supstanci, nezdrav način života i nepoželjne društvene interakcije.

Žumárova (2014) je sažela neke od preporuka roditeljima u vezi s radom s računalima:

- Pažljivo birati računalne igrice za djecu, nastojati biti dobro informirani o ponudi i poštovati djetetove preferencije.
- Pratiti koliko vremena dijete provodi za računalom i osigurati mu alternativne aktivnosti, kao što su izlasci, sport ili drugi hobi.
- Zajedno s djetetom raditi na računalu, zanimati se za njegove računalne aktivnosti i osobe s kojima komunicira.
- Zahtijevati konkretne rezultate rada s računalom, pomoći djetetu u traženju informacija i njihovoj obradi;
- Postaviti vremenska ograničenja za korištenje računala.
- Ne koristiti računalo kao nagradu ili kaznu.

6.4. Korištenje interneta

Usporedno s brzim napretkom računalnih i komunikacijskih tehnologija, uloga interneta u zadovoljavanju svakodnevnih potreba ljudi, kao što su posao, kupovina,

plaćanje računa, komunikacija, obrazovanje i zabava raste iz dana u dan. Pojedinci mogu pristupiti svim vrstama informacija koje su im potrebne brzo i odmah se informirati o zbivanjima u svijetu. Budući da je internet iz dana u dan sve dostupniji, nudi i različite mogućnosti, ali samim tim se povećava vrijeme kojeg pojedinci provode koristeći internet. Sve to uzrokuje određene mentalne i fizičke probleme. Ovisnost o internetu karakterizira činjenica da se ne može spriječiti nagon za prekomjernim korištenjem interneta, niti kontrolirati trajanje korištenja interneta. Povećava se vrijeme provedeno na internetu, dolazi do prekomjerne ljutnje i agresivnosti kada se internet ne koristi te se pogoršava život u društvenim i poslovnim odnosima pojedinca. Ovisnost o internetu, patološko korištenje interneta i problematično korištenje interneta su među konceptima koji se često koriste za definiranje ovog problema (Merve, Senol i Suat, 2016).

Koncept ovisnosti koji predstavlja negativnu situaciju može se definirati kao “nesposobnost prestati koristiti ili kontrolirati određeno ponašanje” (Merve, Senol i Suat: 181). Zdravo korištenje interneta Merve, Senol i Suat (2016:181) definiraju kao “korištenje interneta za postizanje cilja u odgovarajućem vremenskom okviru bez osjećaja nelagode u ponašanju”. Problematično korištenje Interneta je “korištenje interneta koje uzrokuje poteškoće u psihološkim, društvenim i kognitivnim područjima života pojedinca” (Merve, Senol i Suat: 181).

Postoji linearna veza između predugog boravka pred računalom i prehrambenih navika, manjka tjelesne aktivnosti i porasta pretilosti. Slično, navodi se da postoji linearna veza između problematične upotrebe interneta i depresije, društvene izolacije, usamljenosti i smanjenja uspješnosti u školi. Drugi kriterij za ovisnost o internetu je namjenska uporaba interneta. Korištenje interneta za društvene interakcije na mreži kao što su upoznavanje novih ljudi, uspostavljanje kontakta i razgovor s osobama sličnih interesa prouzrokuje učinak ovisnosti (Merve, Senol i Suat, 2016).

Drugim riječima, kada se koristi u svoju svrhu, internet je važna tehnologija koja korisnicima omogućuje stjecanje važnih vještina današnjice kao što su pristup informacijama, rješavanje problema i samostalno učenje. Međutim, kada se internet koristi izvan svoje namjene bez kontrole i nesvjesno, izaziva tjeskobu i strah te može negativno utjecati na osobni razvoj. Štoviše, prekomjerno korištenje interneta izvan predviđene namjene može negativno utjecati na biološki, fiziološki, psihološki i

društveni razvoj korisnika. Utvrđeno je i da povećanje trajanja korištenja interneta negativno utječe na opće zdravstveno stanje korisnika te uzrokuje probleme kao što su depresija, izolacija, usamljenosti itd. (Merve, Senol i Suat, 2016).

Kako djeca mogu koristiti internet? Korištenje interneta može biti medij online učenja. Dostupne informacije s interneta omogućuju korisniku selektivan odabir informacija, posebno za djecu. Rachmayani (2017) navodi primjer kako djeca mogu pretraživati informacije vezane uz zadatak putem interneta, ali obično postoje reklame za odrasle (pornografske) ili oglašavanje koje može širiti virus na računalo, što nije u skladu s informacijama koje su im potrebne. U međuvremenu, online aktivnost je uspjela povećati sposobnost planiranja, vizualnu percepciju, slušnu memoriju, jezično izražavanje kod djece te se tako mogu razviti kognitivne funkcije kod djece (Rachmayani, 2017).

Razni društveni mediji se lako mogu koristiti za interakciju s prijateljima ili s drugima na mreži što može poboljšati društveni razvoj i odnose tako što im omogućuju komunikaciju s prijateljima. No, s druge strane društvene mreže mogu imati i negativan utjecaj na dijete ako su otvorene za komunikaciju s nepoznatim osobama. Nepoznata će osoba možda moći otvoreno pričati o osobnom životu djeteta ili može doći do seksualnog uznemiravanja na internetu (Rachmayani, 2017). U današnje vrijeme bitno je biti educiran o korištenju mobitela, interneta i društvenih mreža jer je jedno od najčešćih načina zlostavljanja upravo elektroničko nasilje ili *cyberbullying*. To može uključivati prijeteće poruke, uznemiravanje, ogovaranje, širenje lažnih informacija, prijetnje, slanje neugodnih i neprimjerenih slika i fotografija između učenika bez ikakve dozvole te lažno predstavljanje. Ovo su samo neke od metoda elektroničkog nasilja koje imaju negativne posljedice na žrtvu, njezino metalno zdravlje i samopouzdanje. Stoga je od velike važnosti da se učenici, roditelji i učitelji educiraju kako bi mogli spriječiti nepoželjna ponašanja, upoznati se sa mogućim rizicima kako bi mogli reagirati i prepoznati neke od znakova da dijete doživljava vršnjačko nasilje jer to utječe na njihovo ponašanje odnosno odstupa od normalnog ponašanja, dijete se često povlači u sebe i to utječe i na njegov školski uspjeh. Upravo je zato veoma važno educiranje i upoznavanje sa rizicima koji su povezani sa korištenjem interneta kako bi ga se sigurnije koristilo.

Prema Tejedor i Pulido (2012) osnaživanje djece protiv rizika povezanih s internetom trebalo bi biti uključeno kao jedna od osnovnih značajki svakog obrazovnog

kurikuluma te se inkluzija može tretirati kao specifičan sadržaj, ali i kao stalno prisutno obrazovno preklapanje u svakoj školi i u svim predmetima koji se predaju. Zbog povećane upotrebe informacijsko komunikacijskih tehnologija od strane djece, obrazovna zajednica ne može se ograničiti samo na definiranje osnaživanja djece na nekoliko zakazanih sesija već se moraju osmisliti globalne obrazovne strategije za jačanje kompetencija povezanih s medijskom i informacijskom pismenošću (Tejedor, Pulido, 2012).

Odgajatelji, s druge strane, zahtijevaju orijentaciju kako bi riješili ovaj problem. Upravo iz tog razloga Tejedor i Pulido (2012) definiraju sljedeće preporuke kao osnovne:

- Fokusiranje preventivnog sadržaja na interakciju, a ne samo na objavljivanje podataka, poruka ili slika. Često se sadržaj dizajniran za sprječavanje nasilnih situacija kao što je *cyberbullying* koncentrira na upozorenje na opasnost koja se, pretpostavlja se, prenosi isključivo podacima ili slikama na Internetu bez istraživanja 'zašto'. Istraživači upozoravaju da je korištenje jezika zabrane, a posebno kod maloljetnika i adolescenata, kontraproduktivno. Stoga je najvažniji čimbenik usredotočiti se na sadržaj prevencije unutar on-line interakcija kojima bi maloljetnici mogli biti izloženi.
- Osmišljavanje modela prevencije u zajednici koji uključuju cijelu zajednicu, posebno članove obitelji. I učitelji i obitelj trebaju obuku o ovim rizicima, ali i zajedničko sudjelovanje u osmišljavanju modela zajednice u prevenciji nasilja jer će se samo zajedničkom koordinacijom napora ciljevi učinkovito postići.
- Promicanje protagonizma djece u primjeni preventivnih programa koji se bave rizicima online interakcija. Većina analiziranih dokumenata ukazuje na to kako bi se prevencija također trebala usredotočiti na skupinu vršnjaka. Osnaživanjem djece kao nositelja kreativnog korištenja interneta i prevladavanja on-line rizika, obučavanjem druge djece ili čak vlastite zajednice, postiže se učinkovitiji program.

6.5. Igranje

Općenito se vjeruje da je igra vitalni dio dječjeg razvoja i da je značajna za svako dijete. Gleave (2009) navodi da postoje značajni dokazi koji upućuju na to da je igra ključna za fizičko, mentalno i društveno blagostanje. Povezana je s prevladavanjem strahova u svakodnevnim situacijama, donošenjem odluka, otkrivanjem interesa, razvojem mozga i poboljšanjem akademskog učenja. Također, Gleave (2009) tvrdi da je igra na otvorenom od posebne važnosti. Igra na otvorenom povezana je s dobrobitima kao što su stjecanje životnih vještina i poboljšanje emocionalnog i akademskog razvoja djece. Igra je također povezana i s brojnim zdravstvenim dobrobitima, uključujući rast bitnih organa i izgradnju mišića. Igra na otvorenom omogućuje djeci da istraže svoje lokalno susjedstvo, nauče pravila svakodnevnog života i otkriju različite teksture i elemente u svijetu. No, iako donosi mnogo prednosti dokazi pokazuju da je manje dječjeg vremena posvećeno igri, u koristi za strukturirane ili edukativne aktivnosti (Gleave, 2009). Strukturirane aktivnosti kao što su to izvanškolske aktivnosti imaju određena ograničenja te ih učenici mogu doživjeti na drugačiji način od slobodne igre.

Lehto i Eskelinen (2020) su u istraživanju nastojali ispitati stavove djece o vremenu provedenom u organiziranim izvanškolskim aktivnostima te utvrditi na koji način djeca doživljavaju te aktivnosti u svom slobodnom vremenu. Utvrđeno je da su mnoge pozitivne emocije vezane uz igru, dok su se negativne emocije pojavile ako je igranje bilo ograničeno. Osim igranja, činilo se da je radnja bez žurbe i vlastitim tempom činila aktivnosti ugodnima. Međutim, izvanškolske aktivnosti djeluju kao preostalo ili funkcionalno vrijeme koje karakterizira nedostatak stvarnog slobodnog vremena tijekom aktivnosti, ograničeni izbori ili nedostatak mogućnosti djece da utječu na to kako provode svoje vrijeme. U takvim okolnostima djeca možda neće smatrati sudjelovanje u izvanškolskim aktivnostima kao slobodno vrijeme. Na prirodu izvanškolskih aktivnosti utječu pedagogija učitelja i nadzornika, svakodnevne rutine i fizičke prostorije koje se koriste. Ključne su mogućnosti i sposobnosti odraslih da daju prostor za vlastite aktivne napore. Čini se da su učitelji lakše dopustili osobno vrijeme djeci nego nadzornici.

U istraživanju koje su proveli Lehto i Eskelinen (2020) organizirane izvanškolske aktivnosti ne ispunjavaju sva dječja očekivanja i želje u slobodnom vremenu. Ograničenja, propisi, ciljevi ili naložene aktivnosti ograničavaju dobrovoljnost i slobodu. Stoga se izvanškolske aktivnosti mogu promatrati kao granični prostor između dominantnih prostora: školskog rada i pravog slobodnog vremena djece.

Lehto i Eskelinen (2020) žele naglasiti da je bitno pitati djecu o njihovim pogledima na svakodnevni život i njihovo mišljenje shvaćati ozbiljno. Kako bi dječje vrijeme bilo uistinu njihovo, izvanškolske aktivnosti ne bi se trebale shvaćati preozbiljno niti očekivati da funkcioniraju u skladu s dalekosežnim ciljevima. Priroda i kvaliteta aktivnosti pod nadzorom, posebno igra i međusobni odnosi djece područje su koje bi moglo imati koristi od daljnjih istraživanja. U budućnosti bi fokus trebao biti na istraživanju učinkovitih načina da se dječji stavovi uzmu u obzir pri planiranju i izvođenju izvanškolskih aktivnosti.

6.6. Slušanje glazbe

Glazba zauzima važno mjesto i značajno vrijeme u čovjekovom životu. Bez obzira gdje živimo i čime se bavimo, glazba je sastavni dio svakodnevnih aktivnosti, a to posebno vrijedi za mlade i djecu. Danas je prihvaćeno da korištenje glazbe i glazbenih aktivnosti tijekom obrazovnog procesa doprinosi emocionalnom, socijalnom i kognitivnom razvoju djece. Velikova (2015) spominje da glazba ima važan utjecaj na razvoj djece u smislu jezičnih vještina, pismenosti, računanja, intelektualnog razvoja, poticanja kreativnosti, tjelesnog, osobnog i društvenog razvoja. Pokazalo se da nastava s glazbenim aktivnostima doprinosi cjelokupnom rastu djeteta (Velikova, 2015).

Uz nekoliko iznimaka, svi ljudi percipiraju glazbenu visinu, ton, ton i harmoniju. Glazba se sluša za opuštanje, kao pomoć u razmišljanju, kada se slavi i tuguje te su emocionalni odgovori na glazbu zabilježeni u književnosti, poeziji i drami. Moć glazbe da izazove emocionalni odgovor koriste reklamne kuće, filmski redatelji i majke koje pjevaju svojim bebama da spavaju. Učitelji ranog obrazovanja upoznati su s upotrebom glazbe i ritma kao alata za učenje jezika i izgradnju pamćenja. Međutim, potencijal glazbe da pomogne u svim posebnim obrazovnim ustanovama uglavnom je neistražen, naglašava Foran (2009).

Osim navedenog, glazba je puna intelektualnih, emocionalnih i društvenih sadržaja. Ima drugačije značenje za sve koji nastupaju ili slušaju. Umjetnost ima moć obrazovati i stoga glazba ima sposobnost podržati obrazovni proces ako se koristi racionalno. Međutim, slobodno vrijeme može imati dva lica i biti mač s dvije oštrice. S jedne strane pruža mogućnost obrazovanja, intelektualnog razvoja, izgradnje društvenih kontakata, osobnog razvoja, a s druge strane može izazvati destruktivne emocije, aktivnosti koje uništavaju osobnost, agresiju i nasilje prema drugim osobama ili objektima. Stoga je bitno djeci pokazati kako koristiti svoje slobodno vrijeme te im dati upute i smjernice kako bi uspostavili trijadu: "vrijednosti – slobodno vrijeme – obrazovanje" (Velikova, 2015: 480). U tome pedagogija slobodnog vremena ima važnu poveznicu.

Pedagogija slobodnog vremena zajednica je četiri odgojno-poučna objekta. Ovo područje pedagogije povezuje i podržava socijalno, kulturno, kreativno i komunikacijsko obrazovanje – stoga bi glazbena nastava i druge aktivnosti vezane uz razne umjetnosti trebali biti sastavni dio slobodnog vremena djece. Predmet slobodnog vremena djece, prioriteti i trendovi u njegovom obogaćivanju i primjerenom korištenju izravno je vezan uz pitanje njihove pripreme za život i njihovu budućnost te njihovu sadašnju socijalizaciju, obrazovanje i kulturne vrijednosti (Velikova, 2015:480).

Rezultati istraživanja Boal-Palheiros i Hargreaves (2001) pokazuju da slušanje glazbe ispunjava različite funkcije u životu djece kod kuće i u školi. Čini se da slušanje glazbe kod kuće i u drugim neformalnim kontekstima ispunjava prvenstveno emocionalne i društvene funkcije, dok ono u školi uglavnom ima kognitivnu funkciju te se čini da emocionalne funkcije nisu naglašene u školi, ali uživanje u glazbi i emocionalno raspoloženje su bile glavne funkcije koje djeca pripisuju slušanju glazbe kod kuće. Kod kuće djeca razvijaju osobni i društveni identitet, jer uživaju u slušanju glazbe sa svojom obitelji i prijateljima, s kojima imaju jake emocionalne veze. U školi, međutim, komuniciraju sa svojim učiteljima i kolegama iz razreda. Jači naglasak na emocionalnim i društvenim funkcijama glazbe kod kuće mogao bi stoga biti jedan od najvažnijih razloga nesklonosti školskoj glazbi. No, ipak glazba je važna jer aktivira različite dijelove mozga. Glazba je važna za svu djecu, a posebno je važna za djecu koja zbog trauma imaju problem sa emocionalnom regulacijom, problemima u ponašanju, lošom koncentracijom i problem s verbalnim pamćenjem.

Foran (2009) vjeruje da glazba ima poseban odnos prema pamćenju. Ona tvrdi da glazba ugrađuje i aktivira sekvence znanja i djelovanja kada drugi oblici informacija zakažu. Također spominje kako mozak obrađuje glazbene komponente na jedinstven način: visina glazbe se izravno preslikava u mozak. Elektrode u mozgu pokazuju točno kakav ton osoba sluša jer elektrode emitiraju aktivnost na točnoj frekvenciji zvuka koji se reproducira. Kada netko sluša glazbu, zvuk prvo ulazi u kohlearnu jezgru, moždano stablo i mali mozak, a zatim se pomiče prema slušnim korteksima s obje strane mozga. Praćenje uz poznatu glazbu dovodi do hipokampusa i inferiornog frontalnog korteksa, a tapkanje uz glazbu aktivira vremenske krugove malog mozga. Izvođenje glazbe uključuje „prednje režnjeve te senzorne i motoričke kortekse“ odnosno uključuje te zone u mozgu, a pokušaj prisjećanja stihova poznate glazbe dovodi do jezičnih područja. Glazba vježba više dijelova mozga od gotovo bilo koje druge pojedinačne aktivnosti te se čini da slušanje glazbe pomaže učenicima da pristupe dijelovima mozga koji loše ili uopće ne funkcioniraju, ističe Foran (2009).

Rezultati istraživanja Boal-Palheiros i Hargreaves (2001) jasno pokazuju da učenici više vole slušati glazbu kod kuće nego u školi. Kod kuće slušaju u privatnosti, biraju glazbu i dijele svoje uživanje kroz značajne društvene interakcije. Čini se da su sudionici dobro svjesni razlika između ova dva konteksta:

“Kad sam kod kuće sam s bratom, biramo glazbu koju volimo slušati, a ne glazbu koju slušamo na nastavi” (Boal-Palheiros i Hargreaves, 2001: 116).

“Kuća nema veze sa školom. Kod kuće slušamo glazbu koja nam se sviđa. U školi slušamo jer je to školska aktivnost” (Boal-Palheiros i Hargreaves, 2001: 116).

Boal-Palheiros i Hargreaves (2001) stavljaju fokus i na značaj neformalnog i formalnog slušanja glazbe djece i mogu pomoći u objašnjavanju nepopularnosti školske glazbe. Čini se da školsko glazbeno obrazovanje ima mali utjecaj na dječju interpretaciju emocija u glazbi. Uživanje i emocija su zanemareni u školskom slušanju glazbe, a ipak su među najvažnijim funkcijama glazbe za djecu i stoga zaslužuju više pažnje u školi. Kulturni nesklad između školskog i kućnog slušanja glazbe zaslužuje veću pozornost glazbenih pedagoga. Boal-Palheiros i Hargreaves (2001) sugeriraju da je vjerojatnije da će glazbeni razvoj i učenje cvjetati izvan, a ne unutar školskog kurikuluma. Ovo odstupanje će se vjerojatno povećavati kako

tehnologija napreduje i kako glazba postaje sve zastupljeniji dio svakodnevnog života većine ljudi.

6.7. Crtanje ili slikanje

Umjetnost je prirodna aktivnost koja podržava slobodnu igru kod djece. Prema Rymanowicz (2015) sloboda manipulacije različitim materijalima na nestrukturiran način omogućuje istraživanje i eksperimentiranje te spominje da umjetnička nastojanja i samostalna istraživanja nisu samo zabavna, već i poučna. Rymanowicz (2015) naglašava da umjetnost omogućuje mladima da prakticiraju širok raspon vještina koje su korisne ne samo za život, već i za učenje. Osim toga estetski je odgoj bitan kako bi djeca razvila osjećaj i smisao za lijepo te im je potrebno omogućiti da se sama kreativno izražavaju.

Konstantinos i Maria (2020) ukazuju na to da različite vrste umjetnosti, poput kazališta, glazbe i slikarstva, pridonose razvoju djece općenito te potiču njihovu maštu i kreativnost. Ujedno uvode vrijednosti kulture i zauzimaju jedinstveno mjesto u školskom kurikulumu, ali i u raznim obrazovnim programima. Međutim, nejasno je koje mjesto umjetnost zauzima u dječjim preferencijama za slobodno vrijeme.

Rymanowicz (2015) smatra da učenici sudjelovanjem u umjetničkim aktivnostima u slobodno vrijeme stječu sljedeće vještine:

- Fine motoričke sposobnosti. Hvatanje olovaka, bojica, krede i kistova pomaže djeci razviti finu motoriku. Ovaj razvoj pomoći će djetetu u pisanju, zakopčavanju kaputa i drugim zadacima koji zahtijevaju kontrolirane pokrete.
- Kognitivni razvoj. Umjetnost može pomoći djeci da nauče i uvježbaju vještine poput razlikovanja uzroka i posljedica (tj. "Ako jako pritisnem bojicu, boja je tamnija"). Također mogu vježbati vještine kritičkog mišljenja tako što će napraviti mentalni plan ili sliku onoga što namjeravaju stvoriti i slijediti svoj plan.
- Matematičke vještine. Djeca mogu učiti, stvarati i početi razumijevati pojmove poput veličine, oblika, uspoređivanja, brojanja i prostornog zaključivanja.
- Jezične sposobnosti. Dok djeca opisuju i dijele svoje umjetničke radove, kao i svoj proces, razvijaju jezične vještine. Ovaj razvoj se može potaknuti aktivnim

slušanjem i postavljanjem otvorenih pitanja zauzvrat. To je također izvrsna prilika da učenici nauče nove riječi iz vokabulara u vezi s njihovim projektom.

Prema istraživanju koje su proveli Konstantinos i Maria (2020), djeca su u ograničenoj mjeri uključena u umjetnost u odnosu na aktivnosti koje se ne odnose na umjetnost. Mnogi od njih biraju slobodne aktivnosti poput surfanja internetom, gledanja televizije i sl., što je međunarodni trend. Također je utvrđeno da djevojčice preferiraju umjetničke aktivnosti u usporedbi s dječacima koji to ne vole. Nasuprot tome, dječaci prijavljuju veće stope od djevojčica u aktivnostima kao što su sport, elektronske igre, programiranje i televizija.

Istraživanjem kojeg su proveli Konstantinos i Maria (2020) pokušala se istražiti percepcija djece o njihovoj uključenosti u različite oblike umjetnosti u slobodno vrijeme, kao i ispitati postojanje rodnih stereotipa. Prema rezultatima, djeca se u slobodno vrijeme bave umjetnošću, naravno u znatno manjoj mjeri u odnosu na druge aktivnosti poput sporta, računalnih igrica i sl. Najčešći hobiji povezani s nekim oblikom umjetnosti su slikanje, pjevanje, slušanje ili sviranje glazbe i ples. To je intenzivnije za djevojčice nego za dječake koji uglavnom preferiraju aktivnosti usmjerene na kontrolu, natjecanje, nadmoć i snagu. Drugi nalaz istraživanja je demonstracija razlike između dječaka i djevojčica te stereotipa o kazališnoj igri i igri uloga. Uloge koje biraju djevojke i dječaci u velikoj su mjeri povezane s kognitivnim percepcijama ženskih i muških društvenih uloga koje dolaze iz njihovog neposrednog okruženja i televizijskih obrazaca. Djevojčice biraju predstavljati uloge koje stereotipno odgovaraju ženskom spolu, a dječaci biraju predstavljati uloge koje stereotipno odgovaraju muškom rodu.

Osim što učitelji i obitelj pomažu djeci da razviju važne vještine, slobodno izražavanje je također dobro za cjelokupno zdravlje i dobrobit. Dajući djetetu kreativni odušak, može mu se pomoći u oslobađanju od stresa i rješavanju stvari koje se događaju u njegovom životu. Rymanowicz (2015) je izdvojila sljedeće načine pomoću kojih učitelji i roditelji mogu potaknuti umjetničko izražavanje kod djece:

- Razgovor o njihovom radu. Često je teško dešifrirati dječje crteže, iako dijete točno zna o čemu se radi. Kada učitelj ili roditelj postavi pitanje: "Što je to?" onda djetetu stavlja do znanja da crtež nije dobar onako kako ga je on želio

predstaviti. Umjesto toga, bolje je postavljati otvorena pitanja poput “Kaži mi nešto o svom crtežu”.

- Potrebno je imitirati dijete dok crta. Umjesto da učitelj crta svoju sliku, bolje je sjesti s djetetom i oponašati njegove postupke. Dijete može napraviti velike škrabotine, male crte ili vježbati crtanje krugova. Ako je dijete usredotočeno na ono što crtate ili koliko je slika učitelja “dobra”, manje je vjerojatno da će samo biti maštovito i kreativno.
- Učeniku treba omogućiti izbor. Dobro je prikupiti širok raspon materijala za učenika kao što su boje, olovke, kreda, tijesto za igru, markeri, bojice, pastelne boje, škare i pečati.
- Djetetu treba pružiti podršku, a ne voditi ga. Aktivnosti obično postaju mnogo manje zabavne kada ih diktira netko drugi. Isto vrijedi i za djecu - neka odluče koje materijale žele koristiti te kako i kada ih koristiti.
- Ponuditi otvorene opcije. Umjesto da se sjedne s određenim planom ili ishodom na umu, treba dopustiti djetetu da istražuje, eksperimentira i koristi svoju maštu. Mogli bi napraviti veliki nered ili se nekoliko puta predomisлити — sve je to dio kreativnog procesa.
- Usredotočiti se na proces, a ne na proizvod. Poticanje djeteta na djelovanje nestrukturirane umjetnosti pomaže mu da radi s intrinzičnom motivacijom. Tako se uče slobodno izražavati, bez brige o tome što drugi misle. Ako se puno pažnje pridaje konačnom proizvodu ili troši puno energije hvaleći krajnji rezultat, vjerojatnije je da će dijete učiniti stvari koje će naići na odobrenje učitelja ili roditelja umjesto da radi ono što želi. Dio fokusiranja na proces uključuje poticanje truda. Istraživanje i trud važniji su od krajnjeg proizvoda.
- Sve dok je dijete sigurno (tj. ne trči sa škarama), treba ga pustiti da istražuje. Djeca uče kroz igru, istraživanje, pokušaje i pogreške. Kada im se dopusti sloboda otkrivanja, oni uče stvarati i eksperimentirati na nove i inovativne načine.

6.8. Pomaganje roditeljima u kućanskim poslovima

Ambetsa (2016) tvrdi da kvaliteta iskustava učenja djeteta u ranom djetinjstvu cjeloživotno utječe na holistički odnosno cjeloviti razvoj pojedinca. Stoga je prioritet djeci dati što više mogućnosti za promicanje svog učenja i uspjeha u školi, u obitelji, kod kuće i u zajednici. Jedan od načina poboljšanja holističkog razvoja djece je uključivanje u aktivnosti koje se obavljaju kod kuće kao sredstvo rasta i preživljavanja obitelji kao što su kućanski poslovi. Kućanski poslovi su aktivnosti u koje se djeca prirodno mogu uključiti promatrajući i igrajući uloge svojih roditelja, starije braće i sestara, rođaka i drugih. To je tradicionalna praksa u mnogim kućanstvima diljem svijeta gdje bi djeca sudjelovala u održavanju doma obavljajući kućanske poslove. Znanja i vještine koje djeca stječu u interakciji s kućnim materijalima, opremom i s iskusnijim odraslima ključni su za povećanje njihove izloženosti i iskustva. Dok se bave kućanskim poslovima, djeca razvijaju važne sposobnosti i pojmove. To uključuje promatranje, računanje, analizu i kreativne vještine koje prirodno primjenjuju na sva područja učenja kao što su: matematika, znanosti, kreativne i druge aktivnosti (Ambetsa, 2016). Uključivanje u aktivnosti u obitelji naravno prema djetetovoj dobi i mogućnostima dio je radnog odgoja i za dijete nosi mnoge pozitivne vrijednosti.

Ambetsa (2016) govori da je uključivanje djece u kućanske poslove važno za poboljšanje razvoja vrijednosti kao što su odgovornost, kompetencija, samopouzdanje i samopoštovanje. Kada djeca steknu odgovornost i samopouzdanje u obavljanju kućanskih poslova, oni postaju odgovorni u učinkovitom izvršavanju zadataka u učionici bez pritiska od strane učitelja. Samostalna djeca ne ovise u velikoj mjeri o učitelju za pomoć u rukovanju alatima, izvršavanju praktičnih zadataka i tako dalje. Osim toga, nakon što dijete osjeti zadovoljstvo nakon uspješnog obavljanja zadatka, to izgrađuje samopoštovanje koje se prirodno prenosi u radnim aktivnostima u razredu i tako promiče akademsku izvrsnost. Ova tradicionalna praksa sugerira da je većina kultura diljem svijeta prepoznala da učenje počinje rođenjem i uključila djecu u kućanske poslove kao odskočnu dasku za razvoj osnovnih vještina ključnih za holistički razvoj.

7. DOBRI PRIMJERI IZ PRAKSE U ZAJEDNICI

Općina Kanfanar je obnovila i uredila igralište za male sportove i popratne sportske objekte. Postavljena je nova podloga i označeno je igralište za rukomet i mali nogomet te je postavljena nova metalna ograda, uređene prostor za rezervne igrače odnosno postavljena je nadstrešnica i klupe te su postavljeni i novi golovi. Ova obnova će doprinijeti sportskim aktivnostima i sigurnosti pošto je ovo igralište u blizini Osnovne škole. Također valja spomenuti da je prošle godine uređen fitness park na otvorenom sa spravama za tjelovježbu i s uputama za korištenje. Time se poboljšavaju uvjeti za zdravo i kvalitetno provođenje slobodnog vremena za djecu i mlade. Općina Kanfanar sljedeće godine namjerava postaviti sportsku podlogu i na košarkaško igralište na istoj lokaciji Kanfanar, O. (2022., 07. 05.).¹

Slika 3. Igralište u Kanfanaru

Izvor: Burić, 2022 ©

¹ Kanfanar, O. (2022., 07. 05.). *Uređeno sportsko igralište u Kanfanaru*. Retrieved from <https://www.kanfanar.hr/>: <https://www.kanfanar.hr/uredeno-sportsko-igraliste-u-kanfanaru/> (28. 07. 2022.)

Općina Kanfanar je uredila dječja igrališta odnosno mjesta za rekreaciju, zabavu i provođenje slobodnog vremena za djecu tako što je obnovila i obojala sprave te je na 5 lokacija u općini Kanfanar postavljeno 5 novih sprava koje djeci omogućuju više vrsta aktivnosti kao što su ljuljanje, penjanje i sl. Na području općine se nalazi 15 igrališta te o njima općina brine tako što po potrebi zamjenjuje oštećene dijelove sprava, igrala i slično te se svake godine igrališta obogaćuju nabavkom novih sprava te se uređuju i nove lokacije Boris, V. (2021., 04. 28.). *Glas istre* .

Biciklističko pješačka staza Kanfanar – Rovinj “Štrika Ferata”

Uređena je biciklističko – pješačka staza na dijelu bivše željezničke pruge Kanfanar – Rovinj koja također pozitivno doprinosi provođenju slobodnog vremena djece i mladih.

Slika 4. Biciklističko pješačka staza Kanfanar - Rovinj "Štirka Ferata"

Izvor: Burić, 2022

8. ISTRAŽIVANJE

8.1. Svrha istraživanja

Istraživanju se prišlo kako bi se saznali načini provođenje slobodnog vremena učenika osnovne škole zbog važnosti odgojno-obrazovnih aktivnosti u slobodno vrijeme za rast i razvoj djece i kvalitetnije provođenje slobodnog vremena.

8.2. Cilj istraživanja

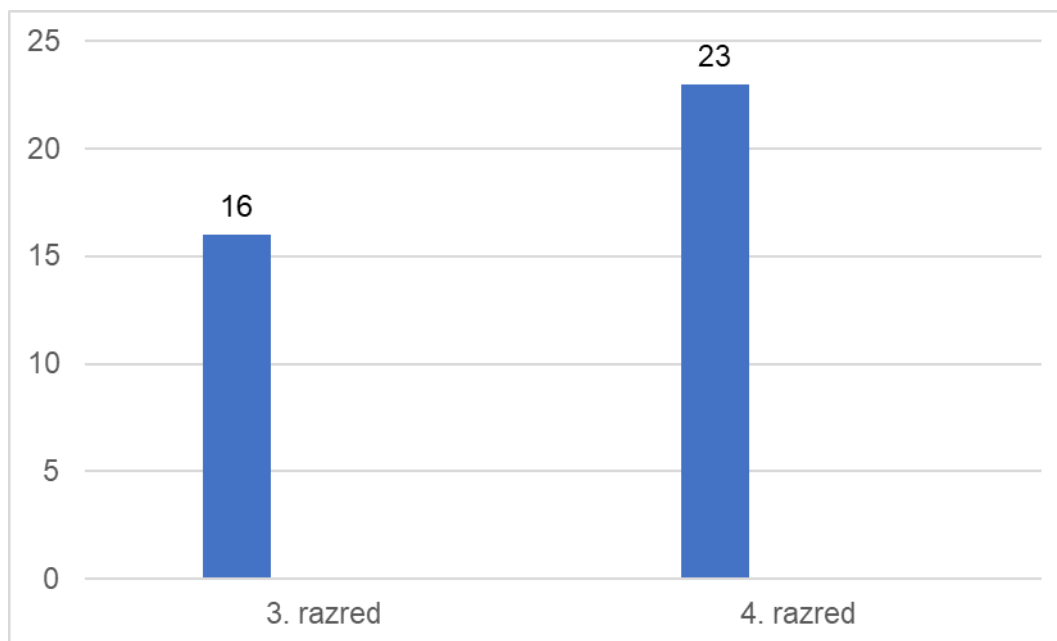
Cilj ovog istraživanja je bio ispitati učenike trećih i četvrtih razreda osnovne škole o načinima provođenja slobodnog vremena, zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici te njihove prijedloge za poboljšanje kvalitete slobodnog vremena djece.

8.3. Zadaci istraživanja

1. Istražiti sudjeluju li učenici u izvanškolskim i izvannastavnim aktivnostima i kojima
2. Istražiti koju aktivnost učenici općenito najviše vole raditi u slobodno vrijeme, a koju s prijateljima
3. Istražiti koliko učenici vole igrice na računalu i mobitelu
4. Istražiti koja je najdraža aktivnost učenika u slobodno vrijeme s obitelji
5. Istražiti u kojoj su mjeri roditelji zadovoljni ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme djeteta i njihovi prijedlozi

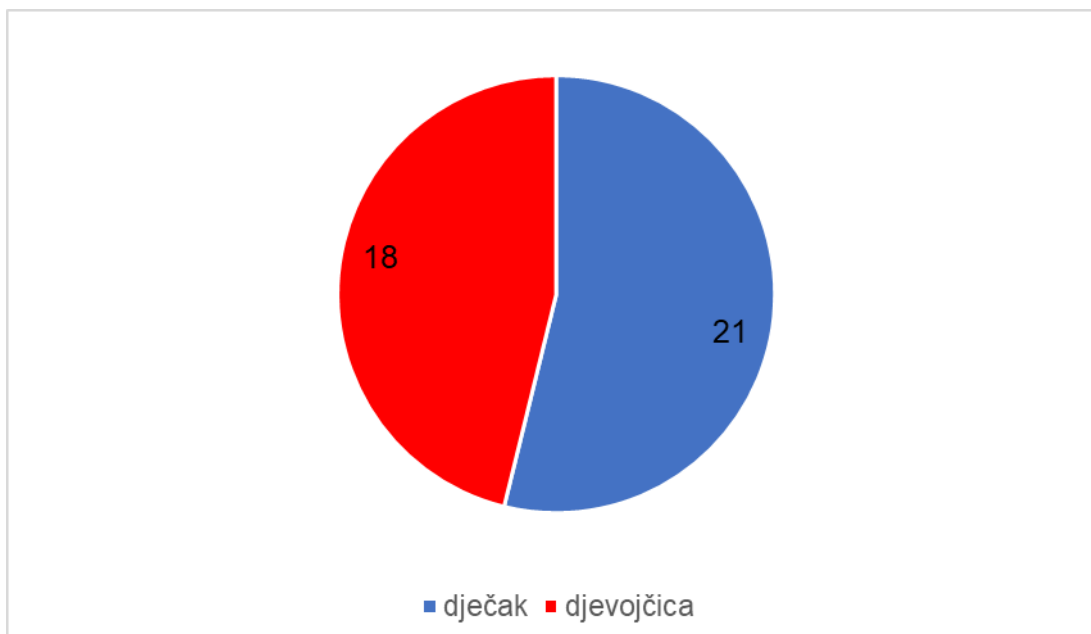
8.4. uzorak

Ispitanici su bili učenici trećih i četvrtih razreda Osnove škole Petra Studenca Kanfanar, Osnovne škole Vladimir Gortan Žminj i područnih škola u mjestima Cere i Sutivanac. U istraživanju je sudjelovalo 39 učenika trećih i četvrtih razreda od kojih je 16 učenika trećeg razreda i 23 učenika četvrtog razreda (Graf 1.).

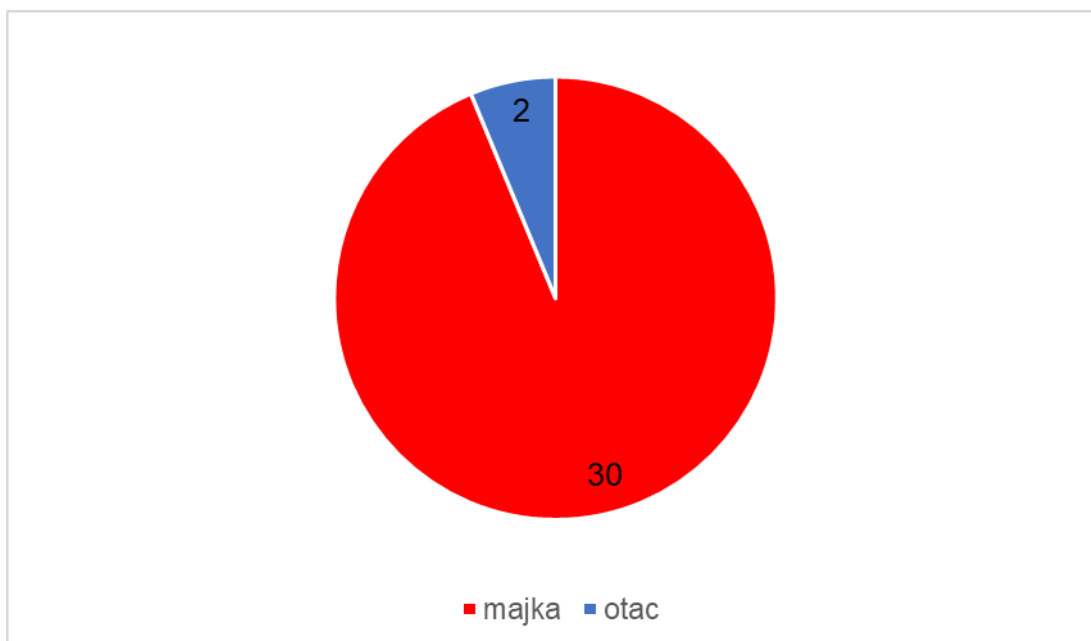
Graf 1. Uzorak učenika prema razredu kojeg pohađaju

Prema Grafu 2., možemo vidjeti da je u istraživanju sudjelovalo više dječaka nego djevojčica odnosno na pitanja je odgovarao 21 dječak i 18 djevojčica.

Graf 2. Uzorak učenika prema spolu

Što se tiče roditelja u istraživanju je sudjelovalo 32 roditelja, a anketu su u velikoj većini ispunjavale majke i to 30 majki i 2 oca (Graf 3.).

Graf 3. Uzorak roditelja prema spolu

8.5. Postupak

Instrument istraživanja bila je anketa za učenike i roditelje. Anketa za učenike sastojala se od sedam pitanja, a anketa za roditelje od devet pitanja. Istraživanje je provedeno u svrhu diplomskog rada, odgovori su bili anonimni, a pristanak dobrovoljan.

8.6. Instrument

Ankete za učenike i roditelje pripremljene su u Google Forms – u. U anketi za učenike učenici su naveli razred u koji idu i spol, a nakon toga su odgovarali na pitanja. Učenici su imali sedam pitanja. U prvom dijelu istraživanja ispitivalo se kako učenici provode nestrukturirano slobodno vrijeme – koja im je najdraža aktivnost u slobodno vrijeme, kako ga provode s prijateljima i kako ga provode s obitelji. Učenici su trebali odabrati što najviše vole raditi u slobodno vrijeme, što najviše vole raditi s prijateljima i što najviše vole raditi s obitelji. U navedenim pitanjima trebali su odabrati samo jedan odgovor odnosno onu aktivnost koja im je najdraža. Drugi dio istraživanja odnosio se na bavljenje organiziranim aktivnostima kroz školske i izvanškolske aktivnosti odnosno strukturiranim aktivnostima. Učenici su trebali odabrati sudjeluju li u izvannastavnim aktivnostima i izvanškolskim aktivnostima te ako da, napisati koje su to aktivnosti. Zatim su učenici ukratko trebali opisati na koji ih načine obitelj potiče na to čime će se baviti u svoje slobodno vrijeme te su za kraj na skali od 1 do 10 trebali odabrati koliko vole igrice na računalu, mobitelu...

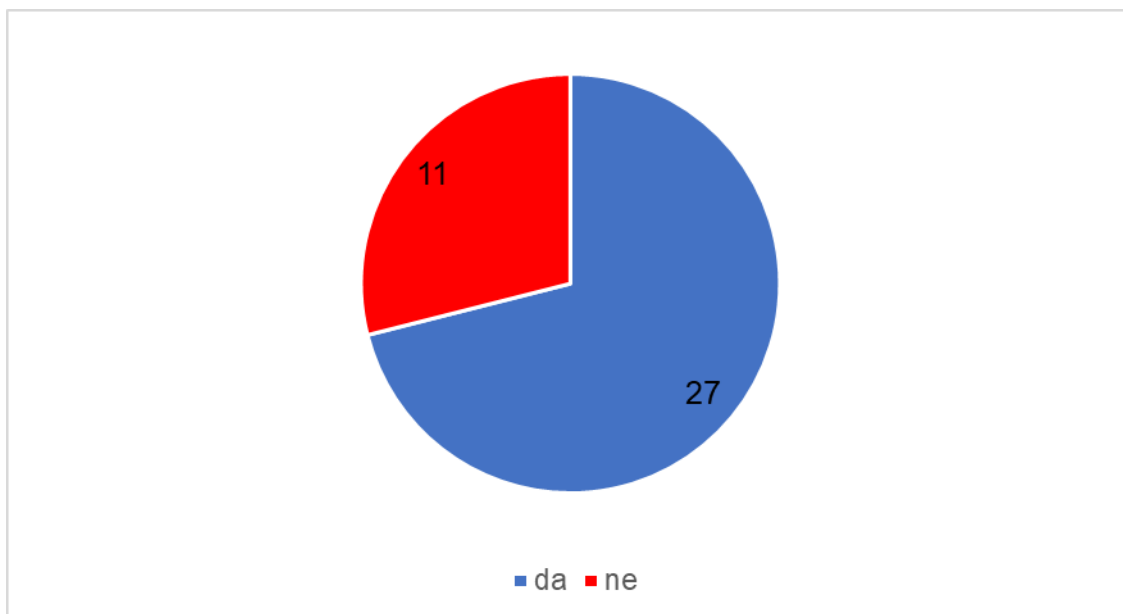
Anketa za roditelje imala je devet pitanja. Na početku istraživanja roditelji su napisali u koji razred njihovo dijete ide i jesu li otac ili majka. Prvih šest pitanja bilo je isto kao i u anketi za učenike, no ovdje su roditelji trebali odabrati odnosno procijeniti koja je najdraža aktivnost njihovog djeteta u slobodno vrijeme, s prijateljima i s obitelji. Zatim su trebali odgovoriti na pitanja bavi li se njihovo dijete izvanškolskim i izvannastavnim aktivnostima te napisati kojima kako bi se uvidio sklad ili nesklad između percepcije roditelja o zastupljenosti određenih aktivnosti djece u slobodno vrijeme. Zatim su roditelji u nekoliko rečenica trebali opisati na koje načine potiču svoje dijete na tome čime će se baviti u slobodno vrijeme, procijeniti u kojoj se mjeri njihovo dijete bavi digitalnim sadržajima u slobodno vrijeme (ali samo kad su u funkciji slobodnog

vremena, ne učenje i rad za školu), u kojoj su mjeri zadovoljni ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme njihovog djeteta te u par rečenica napisati imaju li prijedlog kako škola i zajednica mogu poboljšati kvalitetu slobodnog vremena njihovog djeteta.

9. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

9.1. Sudjelovanje učenika u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima

Na pitanje sudjeluju li u izvannastavnim aktivnostima većina je učenika i to 27 učenika odgovorila da sudjeluje u izvannastavnim aktivnostima dok je njih 11 odgovorilo da ne pohađa nikakvu izvannastavnu aktivnost (Graf 4.).

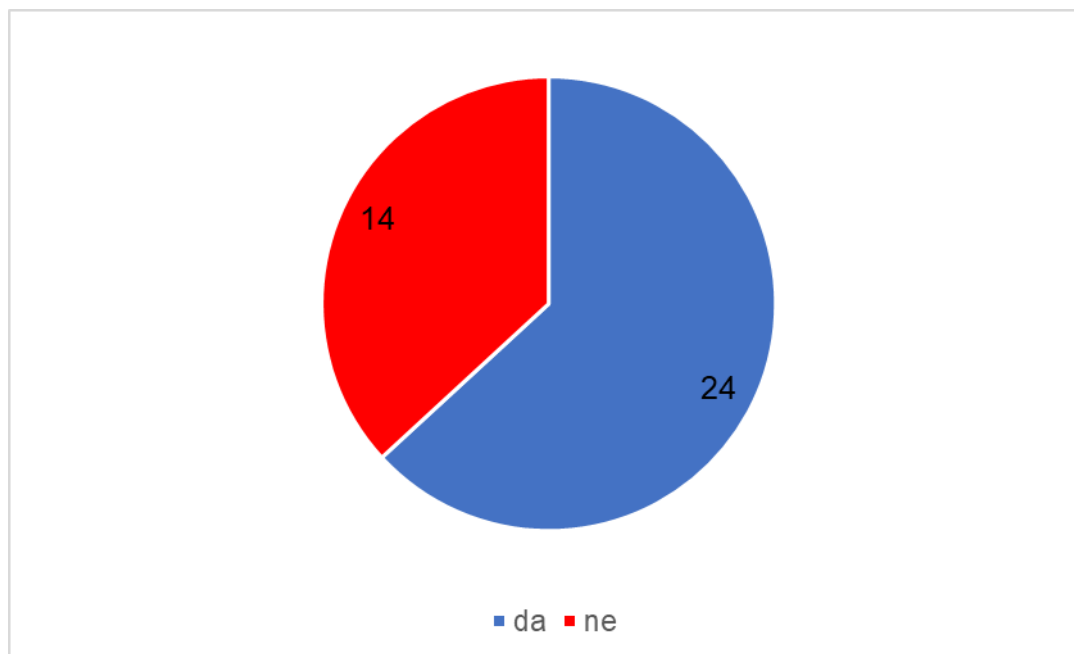

Graf 4. Uzorak učenika u sudjelovanju u izvannastavnim aktivnostima

Učenici koji su odgovorili da pohađaju izvannastavnu aktivnost naveli su u kojim aktivnostima sudjeluju.

Većinom su to iz sportsko-rekreacijskog područja (sportska škola, univerzalna sportska škola, sportsko rekreativna, nogomet, ples), jezično-umjetničkog (kreativna radionica, zbor, likovna grupa, glazbena škola), tehničkog stvaralaštva (informatika), zatim slijedi društveno-humanistički projekt (vjeronaučna grupa), nacionalna i kulturna baština (čuvari baštine), očuvanje prirode (prirodoslovna grupa), i prirodoslovno-matematičkog područja (mali geografi).

Na pitanje sudjeluju li u izvanškolskim aktivnostima 24 učenika je odgovorilo da sudjeluje, a 14 učenika da ne sudjeluje izvanškolskim aktivnostima (Graf 5.).

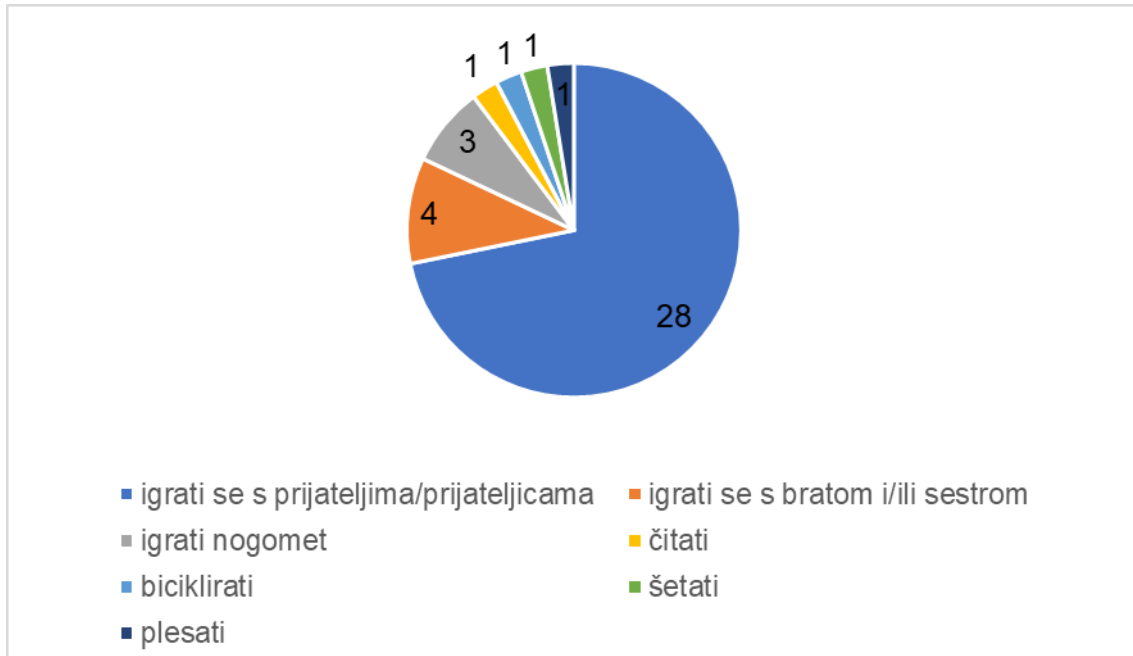
Graf 5. Uzorak učenika prema sudjelovanju u izvanškolskim aktivnostima

Aktivnosti koje su učenici naveli da sudjeluju su većinom sportske aktivnosti: nogomet, ples, mažoretkinje, odbojka, plivanje, bicikliranje, jahanje i gimnastika te iz jezično - umjetničkog područja odnosno pohađanje glazbene škole.

9.2. Najdraža aktivnost učenika u slobodno vrijeme općenito i najdraža aktivnost s prijateljima

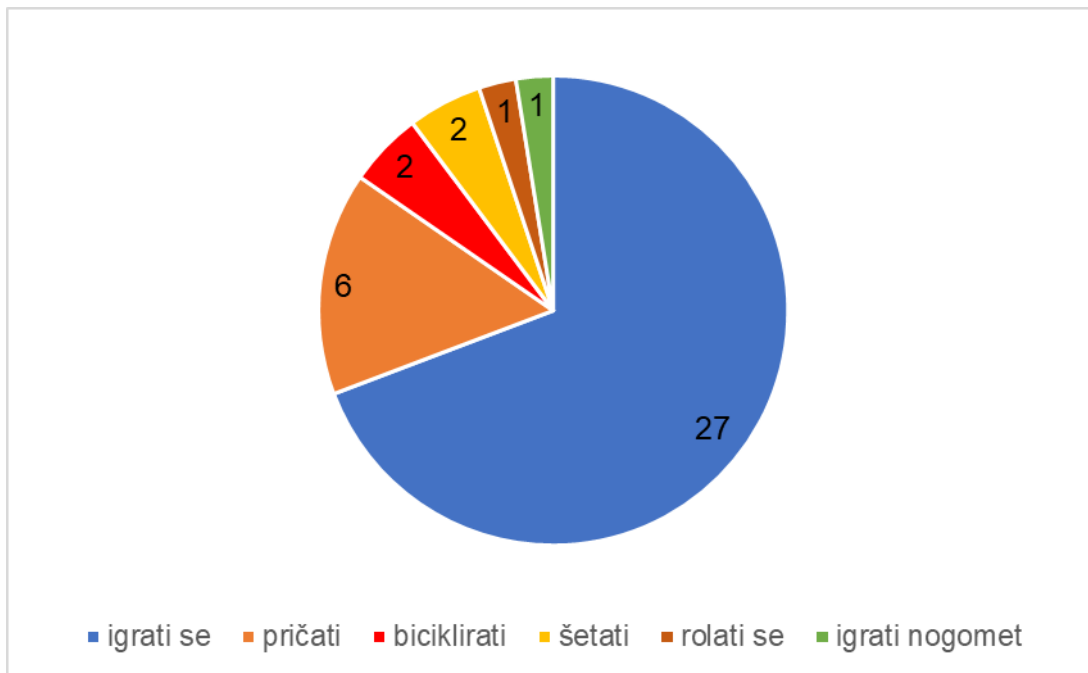
Na pitanje što najviše vole raditi u slobodno vrijeme najviše učenika i to 28 odgovorilo je da se najviše vole igrati s prijateljima/prijateljicama, 4 učenika odgovorilo je da im je najdraža aktivnost igra s bratom i/ili sestrom. Prema tome se može vidjeti da među učenicima ipak prevladava druženje s vršnjacima. Nakon toga slijedi igranje nogometa na koje je odgovorilo troje učenika dok su odgovori čitati, biciklirati, šetati i

plesati dobili po jedan odabir. Nitko od ispitanika nije odabrao da se u slobodno vrijeme najviše voli igrati sam/sama niti pričati (Graf 6.).

Graf 6. Najdraža aktivnost učenika u slobodno vrijeme

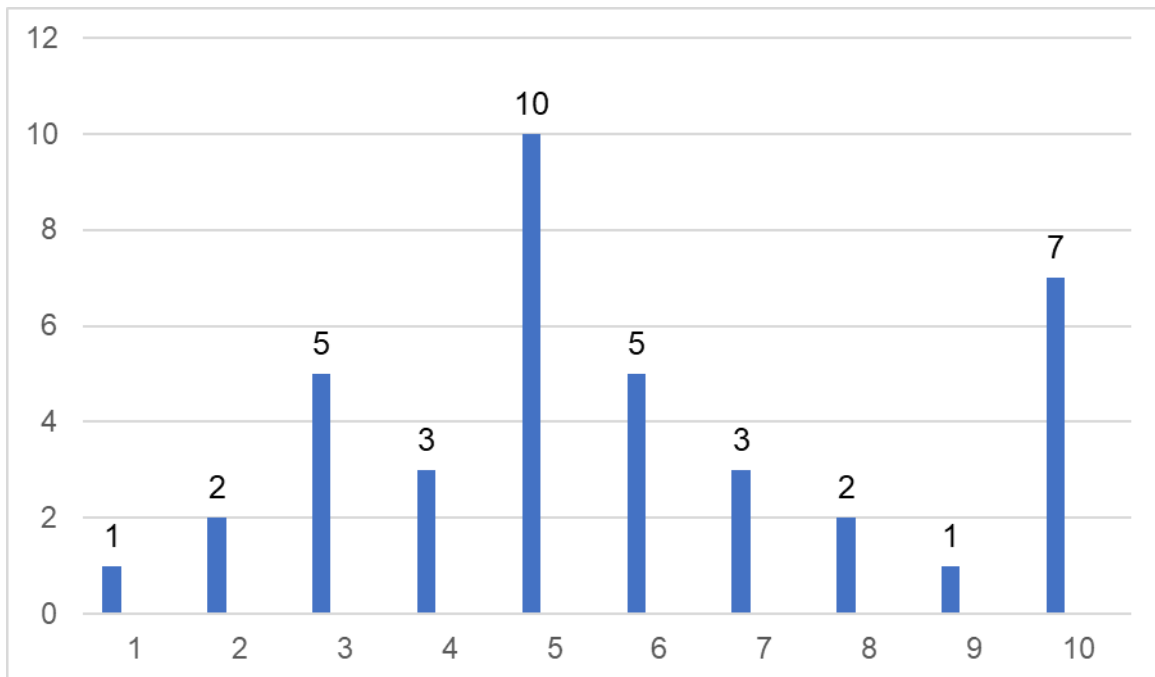
Što se tiče najdraže aktivnosti učenika s prijateljima 27 učenika je odgovorilo igrati se, a 6 učenika odgovor pričati. Bicikliranje i šetnja su dobila po 2 odabira, a zatim slijede aktivnosti rolanje i igranje nogometa koja su oba dobila po jedan odgovor. Nitko od učenika nije odabrao da sa prijateljima najviše voli čitati (Graf 7.).

Graf 7. Uzorak učenika prema najdražoj aktivnosti s prijateljima

9.3. Igrice na računalu i mobitelu

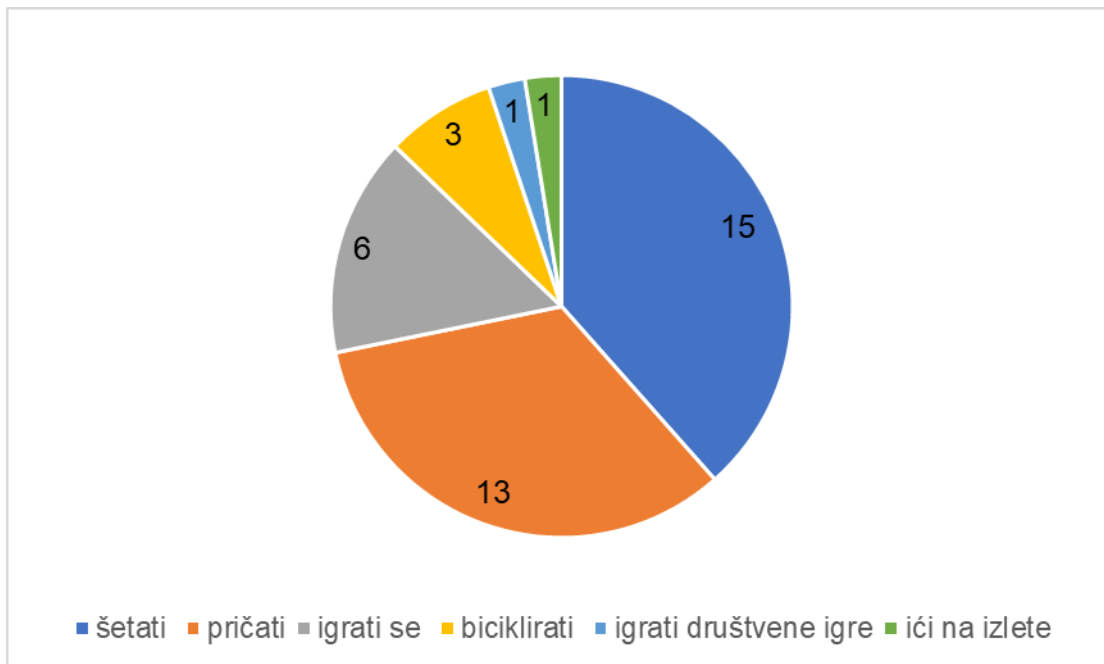
Učenici su na skali od 1 do 10 trebali odabrati koliko vole igrice na računalu, na mobitelu. Najviše je učenika i to 10 odabralo da igrice na računalu, mobitelu na skali do 10 voli 5, a 7 je učenika odabralo je da ih voli 10. Što se tiče ostalih rezultata učenici su bili podijeljeni te je 5 učenika na skali odabralo da igrice na računalu i mobitelu voli 6 te ih je isto toliko odabralo i broj 3. Na skali je 3 učenika odabralo broj 7 isto kao i broj 4. Broj 8 je na skali odabralo 2 učenika, kao i broj 2 na ljestvici. Najmanje odabira dobili su broj 1 što je i očekivano pošto današnja djeca sve više vremena provode koristeći tehnologiju te je samo jedan odabir dobio i broj 9. Prema tome možemo vidjeti da je većina učenika odabrala srednju vrijednost odnosno broj 5 na skali do 10, nakon toga slijedi broj 10 kojeg je odabralo 7 učenika, a ostali odgovori bili su podijeljeni (Graf 8.).

Graf 8. Uzorak učenika na skali od 1 do 10 o tome koliko vole igrice na računalu, na mobitelu...

9.4. Najdraža aktivnost učenika s obitelji

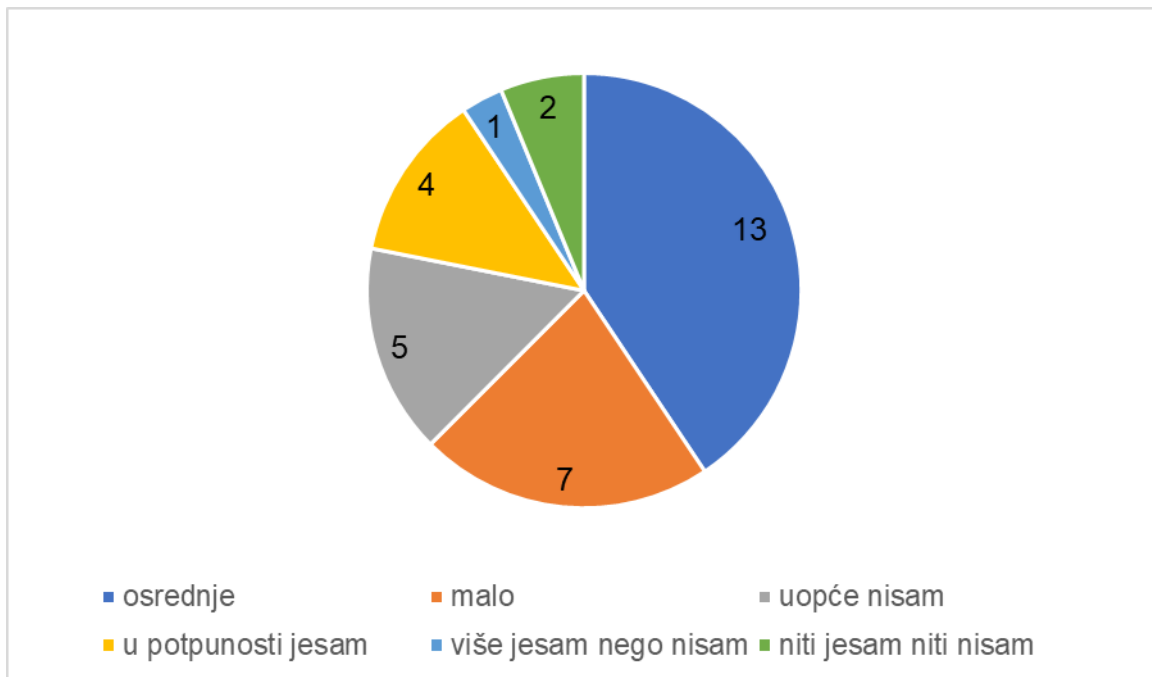
Na pitanje vezano uz što najviše vole raditi s obitelji 15 učenika je odgovorilo da najviše voli šetati, a zatim slijedi odgovor pričati koji je dobio 13 odgovora. Na trećem mjestu je odgovor igrati se koje je odabralo 6 učenika. Bicikliranje je 3 učenika odabralo kao najdražu aktivnost s obitelji dok su igranje društvenih igara i odlazak na izlete svaki dobili po jedan odabir od strane učenika. Nitko od učenika nije odabrao da u slobodno vrijeme s obitelji najviše voli čitati (Graf 9.).

Graf 9. Uzorak učenika vezan uz najdražu aktivnost s obitelji

9.5. Zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme i njihovi prijedlozi

Što se tiče zadovoljstva roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme njihovog djeteta, većina roditelja odnosno 13 roditelja je odabrala da je osrednje zadovoljna ponudom, 7 roditelja je malo zadovoljno, 5 roditelja uopće nije zadovoljno ponudom sadržaja, 4 je u potpunosti zadovoljno. Dvoje roditelja niti je niti nije zadovoljno, a jedan od roditelja više je nego nije. Može se vidjeti da ima roditelja koji su malo ili uopće nisu zadovoljni ponudom sadržaja u zajednici što nam govori kako bi se u zajednici trebalo nešto poduzeti kako bi se to promijenilo (Graf 10.).

Graf 10. Zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme njihovog djeteta

Roditelji su u nekoliko rečenica napisali neke prijedloge kako škola i zajednica mogu poboljšati kvalitetu slobodnog vremena njihove djece. Ovo su njihovi prijedlozi.

Većinom se to odnosi na organizaciju i ponudu više različitih sadržaja i aktivnosti za djecu:

- *Da se organizira čim više izvannastavnih sadržaja i za dečke i za curice.*
- *Kao prijedlog bih navela više izbora sporta u sklopu škole, kreativnih radionica....*
- *ponuditi više slobodnih aktivnosti, ali smo svjesni da je malo mjesto i malo ljudi*
- *Nedostaju sadržaji za djecu. Uglavnom se to svodi na tečajeve stranih jezika i nogomet, a to je nedostatno. Različite radionice, sportovi (košarka, biciklizam npr.) bi svakako poboljšali kvalitetu slobodnog vremena djece.*
- *Ponuditi više sportskih sadržaja*
- *Trebali bi proširiti ponudu izvanškolskih aktivnosti pogotovo sportskih (trenutno je na raspolaganju isključivo nogomet)*

- *Više sportskih aktivnosti i sadržaja za djecu...*
- *Šira ponuda rekreativnog sadržaja*

Osim organizacije i ponude sadržaja i aktivnosti za djecu posebno dolazi do izražaja nedostatak sportski aktivnosti za djevojčice:

- *Da imamo sport za curice u mjestu stanovanja. I na ples je vozim izvan mjesta stanovanja.*
- *Treba nam dvorana ali to je svima već jasno... za dječake ajde imaju taj nogometni klub, ali za djevojčice...*
- *Treba ponuditi što više aktivnosti za cure rukomet , odbojka , košarka.*
- *Trebalo bi proširiti izbor izvanškolskih aktivnosti za cure, npr. odbojka, rukomet*

Jedan od problema koji se javlja je nedostatak materijalnih uvjeta odnosno nedostatak prostora kao što su dvorane, igrališta, centri u zajednici što ograničuje izbor te roditelji autom moraju voziti dijete na aktivnosti što je također bitan faktor u odabiru neke aktivnosti koji se može vidjeti u njihovim odgovorima:

- *Zajednica bi daleko mogla više doprinijeti kvalitetu dječjeg vremena, izgradnjom sportskih i drugih društvenih centri, za sport i rekreaciju*
- *Tako da se izgradi dvorana kako bi se djeca mogla baviti sportom.*
- *Trebalo bi što više poticati djecu za bavljenjem različitim sportovima. Sagraditi igrališta, dvoranu i ponuditi im razne sportove: odbojku, rukomet, atletiku... bilo bi dobro da se uvede i volontiranje da djeca razvijaju empatiju.*
- *Što se tiče školskog vremena mislim da svatko može izabrati nešto. A u slobodno vrijeme obzirom na sredinu u kojoj živimo čak je i solidan izbor. Nažalost većina je primorana koristiti auto i razvoziti djecu i to je najveći problem pri odluci za neku aktivnost..*

Jedan od prijedloga roditelja je i interakcija i komunikacija između roditelja i škole kroz različite radionice za roditelje kako bi se osjetilo zajedništvo, poboljšala komunikacija i organizirali projekti i akcije :

- *Radionice sa roditeljima, tako da: - škola, dijete i roditelji imaju jaču, spontaniju interakciju u odgojno obrazovnom procesu - škola pomaže roditeljima u tome da da prostor za "susret roditelja" na kojima mogu dijeliti iskustva, dobre prakse, da roditelji mogu komunicirati, družiti se, da se jače osjeti zajedništvo, dijele dobre prakse, da se možda ponude zajednički izleti, da se zajedno pokrenu neki zadaci, projekti, društveno odgovorne akcije.*

Na temelju prijedloga roditelja može se zaključiti da bi trebalo poraditi na raznovrsnosti ponude što se tiče aktivnosti i sadržaja za djecu te ih pokušati proširiti, a pogotovo za djevojčice u mjestu stanovanja. Osim toga, potrebni su bolji materijalnih uvjeta za održavanje aktivnosti odnosno prostori kao što su dvorane, igrališta i centri u zajednici koji bi pridonijeli provođenju slobodnog vremena učenika i bavljenju aktivnostima. Također, jedan od prijedloga su i radionice sa roditeljima koje bi potakle i ojačale komunikaciju između škole, djeteta i roditelja, no i roditelja međusobno, kako bi se stvorilo i osjetio zajedništvo i to kroz zajedničke izlete ili pokretanje zadataka, projekata i društveno odgovornih akcija.

10. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati učenike trećih i četvrtih razreda Osnovne škole o načinima provođenja slobodnog vremena, zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici te njihove prijedloge za poboljšanje kvalitete slobodnog vremena djece. Na temelju rezultata može se zaključiti da se većina učenika bavi se izvanškolskim i izvannastavnim aktivnostima te je u tome važan utjecaj obitelji i škole jer oni usmjeravaju i potiču učenike na različite aktivnosti, prema njihovim željama i sposobnostima te se kroz njih razvijaju pozitivne vrijednosti kao što su socijalizacija, druženje, pripadanje i odgovornost što je veoma bitno za razvoj djece. Učenici se u slobodno vrijeme najviše vole igrati s prijateljima/prijateljicama odnosno vršnjacima te je igra najdraža aktivnost s prijateljima. Igra je važna za razvoj djece i pozitivna u njihovom fizičkom, mentalnom i društvenom razvoju te se može zaključiti da učenike zanimaju aktivnosti koje se odnose na druženje, interakciju i razgovor pošto vole i pričati jedni s drugima. Djeca kroz igru donose vlastite odluke, organiziraju svoje vrijeme, otkrivaju interese i to vlastitim tempo što ovu aktivnost zasigurno čini ugodnom za djecu. Kako današnja djeca odrastaju uz tehnologiju pozitivno je vidjeti da su učenici ipak igru stavili na prvo mjesto jer je bitna za njihov cjelokupni razvoj. Na skali od 1 do 10 većina je učenika odabrala da igrice na računalu i mobitelu vole 5 što je zlatna sredina, no treba imati na umu da je na drugom mjestu prema odabiru na tablici broj 10 na što valja pripaziti jer pretjerano korištenje tehnologije smanjuje socijalnu interakciju koja je djeci bitna za razvoj. U današnje vrijeme tehnologija je sve popularnija, tako da roditelji trebaju pripaziti na to koliko ju dijete koristi u slobodno vrijeme jer su djeca u formativnim godinama te bi što manje trebala koristiti pasivne oblike odnosno tehnologiju u slobodno vrijeme. Naravno, od tehnologije se ne treba i nije moguće pobjeći, već je u slobodno vrijeme umjereno koristiti. Iako tehnologija ima i pozitivne strane poželjno bi bilo da roditelji prate načine na koje njihovo dijete koristi tehnologiju te da se educira djecu o nedostacima jer će to pomoći u smanjenju negativnih utjecaja koje tehnologija nosi. Učenici u slobodno vrijeme s obitelji najviše vole šetati, a nakon toga pričati. Roditelji imaju veliki utjecaj na dijete jer su oni su prvi primjer odnosno uzor djetetu te aktivnosti kao što su šetnja i pričanje potiču provođenje vremena u prirodi na svježem zraku te kroz komunikaciju usmjeravaju svoje dijete te ukazuju na važnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena.

Roditelji su većinom osrednje zadovoljni ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme, no ima i dosta roditelja koji uopće nisu ili su malo zadovoljni ponudom. Većinom se to odnosi na ponudu sadržaja i aktivnosti za djecu koju bi trebalo proširiti, nedostatak prostora za djecu kao što su igrališta, centri i sl. koji bi pridonijeli bavljenju aktivnosti djece u slobodno vrijeme. Osim toga kroz prijedloge roditelja može se vidjeti da postoji potreba da roditelji, škola i dijete imaju jaču i spontaniju interakciju u odgojno obrazovnom procesu. Prijedlozi su radionice za roditelje kako bi se ojačala komunikacija škole i roditelja, ponuda za zajedničke zadatke, projekte i društveno odgovorne akcije. Kao što je i Omerdić (2015) spomenula učenike treba usmjeriti na različite načine druženja, a roditelji i škola mogu organizirati i pokrenuti društveno odgovorne akcije poput pošumljavanja, uređenja okoliša i sl. od koje bi roditelji, djeca, škola i zajednica imali koristi. Prijedloge roditelja bi trebalo uzeti u obzir jer su škola i zajednica važne odgojne sredine koja imaju utjecaj na dijete kroz razne sadržaje i interakcije. Ovo je bitno kako bi se u praksi nešto pokušalo promijeniti i kako bi škola, roditelji i zajednica mogli surađivati i kako bi se osjetilo zajedništvo. Kvalitetna komunikacija između roditelja i djece, ali i roditelja i škole je važna jer su to sredine u kojima dijete provodi najviše vremena. U slobodno vrijeme djecu treba poticati i organizirati im različite aktivnosti kako bi na kvalitetan način mogli provesti svoje slobodno vrijeme i kroz ponudu aktivnosti u školi i zajednici odnosno ulaganjem u igrališta, centre i slične objekte za provođenje slobodnog vremena djece i mladih. To nažalost nije uvijek moguće pošto to ovisi o mogućnosti zajednice, no može poslužiti kao smjernica za budućnost kako bi se ponuda aktivnosti u slobodno vrijeme proširila i omogućilo kvalitetnije provođenje slobodnog vremena djece.

11. ZAKLJUČAK

Slobodno vrijeme je fenomen koji utječe na kognitivni i društveni razvoj djece i kvalitetu života te ga je zato bitno i istraživati. S obzirom da djeca imaju više slobodnog vremena od odraslih i da su ona u razvoj roditelji trebaju biti upoznati s načinima provođenja slobodnog vremena djeteta i prednostima i nedostacima određenih aktivnosti. U teorijskom je dijelu naglasak bio na obitelji, odgoju i odgojnim sredina te slobodnom vremenu. Zatim su se kroz istraživanja analizirali neki od načina provođenja slobodnog vremena usmjerenih na: gledanje televizije, čitanje knjiga, korištenje računala i pametnog telefona, korištenje interneta, igranje, slušanje glazbe, crtanje ili slikanje i pomaganje roditeljima u kućanskim poslovima te njihovim prednostima i nedostacima. Drugi dio rada odnosio se na istraživanje načina provođenja slobodnog vremena učenika trećih i četvrtih razreda. Istraživanju se prišlo kako bi se saznali načini provođenja slobodnog vremena učenika Osnovne škole zbog važnosti odgojno-obrazovnih aktivnosti u slobodno vrijeme za rast i razvoj djece i kvalitetnije provođenja slobodnog vremena. Istraživanje je provedeno na učenicima trećih i četvrtih razreda i njihovim roditeljima u matičnim školama Osnovnoj školi Petra Studenca Kanfanar i OŠ Vladimira Gortana u Žminju te područnim školama u mjestima Sutivanac i Cere. Instrument su bile ankete u Google Forms - u za učenike i roditelje. Prema rezultatima istraživanja učenici se većinom bave izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima koje su odabrali prema svojim željama i sposobnostima te su važne za njihov rast i razvoj. Većinom su to aktivnosti iz sportsko – rekreacijskog područja te prevladavaju sportovi kao što su nogomet, ples, odbojka, plivanje, gimnastika. U slobodno vrijeme učenici se najviše vole igrati s prijateljima/prijateljicama te im je igra najdraža aktivnost s prijateljima. Kroz igru s vršnjacima djeca sama organiziraju svoje vrijeme, druže se, zabavljaju i osjećaju pripadnost te je vjerojatno zbog toga igra najdraža aktivnost većine učenika. Što se tiče toga koliko učenici vole igrice na računalu i na mobitelu, na skali od 1 do 10 najviše je učenika odabralo da ih voli 5 što je zlatna sredina, no zatim slijedi odgovor 10 što ne čudi jer je tehnologija sastavni dio života. Od tehnologije se ne može i ne smije bježati već ju treba umjereno koristiti. Učenici u slobodno vrijeme s obitelji vole šetati, a zatim slijedi pričati. Tjelesna aktivnost na zraku je važna za razvoj djece i poželjno je da što više vremena borave u prirodi. Osim toga na drugom mjestu je pričanje što znači da učenici i roditelji međusobno komuniciraju što je važno za odgoj

djece i pozitivno obiteljsko okruženje. Što se tiče zadovoljstva roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici većina je roditelja osrednje zadovoljna, no ima i roditelja koji uopće nisu ili su malo zadovoljni ponudom. To se nezadovoljstvo najviše odnosi na malu ponudu sadržaja za djecu koju bi trebalo proširiti, a pogotovo za djevojčice te nedostatak prostora za ponudu sadržaja i aktivnosti poput igrališta, centri, dvorane i sl.. Također, jedan od prijedloga od strane roditelja su radionice koje bi potakle i ojačale komunikaciju između škole, djeteta i roditelja, no i roditelja međusobno, kako bi se stvorilo i osjetio zajedništvo te kroz zajedničke izlete ili pokretanje zadataka, projekata i društveno odgovornih akcija koje bi bile odličan primjer djeci kako se zajedničkim trudom može nešto dobro postići. Na taj se način jača komunikacija između sudionika i daje pozitivan primjer učenicima.

12. POPIS LITERATURE

1. Ambetsa, E. K. (2016). The level of involvement of 6-8 year old children in housework in urban areas and its effect on academic performance in early childhood at city primary school, Nairobi, Kenya. *International Journal of Early Childhood Education Care*, 5(1), str. 28-39.
2. Badrić, M., Prskalo, I., Matijević, M. (2015). Primary School Pupils' Free Time Activities. *Croatian Journal of Education*, 17(2), str. 299-332.
3. Boal-Palheiros, G., Hargreaves, D. J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18(2), str. 103-118.
4. Fadhli, M. (2017). Brain Television: A Research of Visual Effects for Early Years. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 58(1), str. 325-329.
5. Foran, L. M. (2009). Listening to Music: Helping Children Regulate Their Emotions and Improve Learning in the Classroom. *Educational Horizons*, 88(1), str. 51-58.
6. Gleave, J., (2009). *Children's time to play: A literature review*. London: NCB.
7. Irimiás, A., Csordás, T., Kiss, K., Michalkó, G. (2021). Aggregated Roles of Smartphones in Young Adults' Leisure and Well-Being: A Diary Study. *Sustainability*, 13(4133), str. 1-13.
8. Ivančić, I., Sabo, J. (2012). *Izvannastavne aktivnosti i njihov utjecaj na učenikovo slobodno vrijeme*. URL: <https://bit.ly/30fE6S2> (20.03.2021.)
9. Jordan, A. B., Hersey, J. C., McDivitt, J. A., Heitzler, C. D. (2006). Reducing Children's Television-Viewing Time: A Qualitative Study of Parents and Their Children. *Pediatrics*, 118(5), str. 1303-1310.
10. Konstantinos, M., Maria, K. (2020). The Involvement of Children in the Arts during Their Leisure Time. *Asian Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 3(2), str. 10-19.
11. Kraus, B. i sur. (2020). *Contemporary Family Lifestyles in Central and Western Europe*. Králové: Springer.
12. Lehto, S., Eskelinen, K. (2020). 'Playing makes it fun' in out-of-school activities: Children's organised leisure, 27(6), str. 1-17.
13. Lepp, A. (2014). The Intersection of Cell Phone Use and Leisure: A Call for Research. *Journal of Leisure Research*, 46(2), str. 218-225.
14. Livazović G. (2018)., *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena*, Osijek, Hrvatska sveučilišna naklada
15. Majid, S. (2018). Leisure Reading Behavior of Young Children in Singapore. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 57(2), str. 56-81.

16. Merve, A. B., Senol, G., Suat, K. (2016). An Examination on the Recreational Use of Internet by Research Assistants Off-duty or Off-education According to Several Variables. *Universal Journal of Educational Research*, 4(1), str. 181-191.
17. Morowatisharifabad, M. A., Karimi, M., Ghorbanzadeh, F. (2015). Watching television by kids: How much and why? *Journal of Education and Health Promotion*, 4(36), str. 1-6.
18. Omerdić, N. (2015). Leisure time of primary school students as an important factor of education and personal development. *Sport Science*, 8(1), str. 1-19.
19. Pavlović, S. (2015). Compulsory Book Reading at School and Within Leisure. *Practice and Theory in Systems of Education*, 10(4), str. 375-384.
20. Pejić Papak P., Vidulin S. (2016)., Izvannastavne aktivnosti u suvremenoj školi, Zagreb, Školska knjiga
21. Petrović, J., Dimitrijević, D. (2020). Family Influence on Leisure Time of Schoolchildren. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 12(4), str. 172-188.
22. Rachmayani, D. (2017). Internet for Children: a Review Study. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 58(1), str. 141-146.
23. Rosić, V. (1998). *Obiteljska pedagogija*, Rijeka: Filozofski fakultet.
24. Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme – slobodne aktivnosti*, Rijeka: Biblioteka Educo.
25. Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. M., Gross, E. F. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development. *Children and Computer Technology*, 10(2), str. 123-144.
26. Rymanowicz, K. (2015). *The art of creating: Why art is important for early childhood development*. URL: https://www.canr.msu.edu/news/the_art_of_creating_why_art_is_important_for_early_childhood_development (27. 03. 2022.)
27. Strazdienė, N., Strukcinskiene, B., Rauckiene-Michaelsson, A., Griškoniš, S. (2017). Organizing Leisure Time in a Family for Elementary School Children in the Context of Health Education. *Sveikatos Mokslai / Health Sciences in Eastern Europe*, 27 (5), str. 11 – 15.
28. Tejedor, S., Pulido, C. (2012). Challenges and Risks of Internet Use by Children. How to Empower Minors? *Comunicar*, 20(39), str. 65-72.
29. Ullmann, H., Milosavljević, V. (2016). Time use in adolescence. *Challenges: Newsletter on childhood and adolescence*, 19(1), str. 4-9.
30. Vandewater, E. A., Bickham, D. S., Lee, J. H. (2006). Time Well Spent? Relating Television Use to Children's Free-Time Activities. *Pediatrics*, 117(2), str. 181-191.

31. Velikova, M. (2015). The importance of leisure time musical activities in children`s education and development as established by reformers of the music pedagogy. *Trakia Journal of Science*, 13(1), str. 480-486.
32. Žumárova, M. (2014). Computers and Children`s Leisure Time. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 176(20), str. 1-8.

Mrežne stranice

1. Boris, V. (2021., 04. 28.). Glas istre. Retrieved from <https://www.glasistre.hr/https://www.glasistre.hr/istra/kanfanar-nova-igrala-i-uredena-djecja-igralista-717445> (28. 07. 2022.)
2. Kanfanar, O. (2022., 07. 05.). Uređeno sportsko igralište u Kanfanaru. Retrieved from <https://www.kanfanar.hr/https://www.kanfanar.hr/uredeno-sportsko-igraliste-u-kanfanaru/> (28. 07. 2022.)

13. SAŽETAK

Cilj istraživanja bio je ispitati učenike trećih i četvrtih razreda osnovne škole o načinima provođenja slobodnog vremena, zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici te njihove prijedloge za poboljšanje kvalitete slobodnog vremena djece. U istraživanju su sudjelovali učenici trećih i četvrtih razreda i njihovi roditelji. Rezultati su pokazali da većina učenika sudjeluje u izvannastavnim aktivnostima i to najviše iz sportsko-rekreacijskog i jezično-umjetničkog područja te sudjeluju i u izvanškolskim aktivnostima u kojima prevladavaju sportovi kao što su nogomet, odbojka, plivanje, gimnastika i sl. Učenici se u slobodno vrijeme najviše vole igrati s prijateljima/prijateljicama, a najdraža aktivnost s prijateljima je igra. Na skali od 1 do 10 učenici su većinom odabrali da igrice na računalu i mobitelu vole 5, a najdraža aktivnost s obitelji je šetnja. Nadalje, prema odgovorima roditelja može se zaključiti da roditelji nisu sasvim zadovoljni ponudom u lokalnoj i regionalnoj zajednici te bi se na temelju prijedloga roditelja trebalo poraditi na raznovrsnosti ponude što se tiče aktivnosti i sadržaja za djecu i prostorima za održavanje aktivnosti kao što su to dvorane, igrališta i centri. Između ostalog, jedan od prijedloga su i radionice s roditeljima kako bi se stvorila i ojačala komunikacija između škole i roditelja te kroz izlete, pokretanje zadataka, projekata i društveno odgovornih akcija.

Ključne riječi: obitelj, odgoj, odgojne sredine, slobodno vrijeme, mišljenje učenika i roditelja

Summary

The aim of the research was to examine the third and fourth graders of elementary school about the ways of spending their free time, parents' satisfaction with the content offered in the local and regional community, and their suggestions for improving the quality of children's free time. Third and fourth grade students and their parents participated in the research. The results showed that most students participate in extracurricular activities, mostly in the sports-recreational and language-artistic fields, and they also participate in out-of-school activities in which sports such as football, volleyball, swimming, gymnastics, etc. predominate. In their free time, students mostly like to play with friends, and their favorite activity with friends is playing. On a scale from 1 to 10, most students chose that they like computer and cell phone games at 5, and their favorite activity with their family is going for a walk. Furthermore, according to the parents' answers, it can be concluded that parents are not completely satisfied with the offer in the local and regional community, and based on the parents' suggestions, work should be done on the diversity of the offer in terms of activities and content for children and spaces for holding activities such as gyms, playgrounds, and centers. Among other things, one of the suggestions are workshops with parents to create and strengthen communication between the school and parents through trips, starting tasks, projects, and socially responsible actions.

Keywords: family, education, educational environments, free time, opinion of students and parents

14. PRILOZI

14.1. Popis slika

Slika 1. Sredine slobodnog vremena.....	10
Slika 2. Odgojna sredina	11
Slika 3. Igralište u Kanfanaru.....	42
Slika 4. Biciklističko pješačka staza Kanfanar - Rovinj "Štirka Ferata"	43

14.2. Popis tablica

Tablica 1. Potencijalne strategije za ograničavanje gledanja televizije i reakcije roditelja i djece	24
Tablica 2. Razlozi čitanja u slobodno vrijeme (višestruki odgovori)	27

14.3. Popis grafova

<i>Graf 1. Uzorak učenika prema razredu kojeg pohađaju</i>	<i>45</i>
<i>Graf 2. Uzorak učenika prema spolu</i>	<i>46</i>
<i>Graf 3. Uzorak roditelja prema spolu.....</i>	<i>46</i>
<i>Graf 4. Uzorak učenika u sudjelovanju u izvannastavnim aktivnostima</i>	<i>49</i>
<i>Graf 5. Uzorak učenika prema sudjelovanju u izvanškolskim aktivnostima</i>	<i>50</i>
<i>Graf 6. Najdraža aktivnost učenika u slobodno vrijeme</i>	<i>51</i>
<i>Graf 7. Uzorak učenika prema najdražoj aktivnosti s prijateljima</i>	<i>52</i>
<i>Graf 8. Uzorak učenika na skali od 1 do 10 o tome koliko vole igrice na računalu, na mobitelu... ..</i>	<i>53</i>
<i>Graf 9. Uzorak učenika vezan uz najdražu aktivnost s obitelji</i>	<i>54</i>
<i>Graf 10. Zadovoljstvo roditelja ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme njihovog djeteta.....</i>	<i>55</i>

14.4. Ankete za učenike i roditelje

NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OD 1. DO 4. RAZREDA – UČENICI

Dragi učenici,

provodim istraživanje u sklopu svojeg diplomskog rada pod nazivom Načini provođenja slobodnog vremena učenika od 1. do 4. razreda.

Ljubazno te molim da ispuniš ovu kratku anketu.

Odgovori su anonimni (nigdje se ne traži tvoje ime i prezime), a pristanak je dobrovoljan.

Cilj istraživanje je ispitati učenike trećih i četvrtih razreda i njihove roditelje o načinima provođenja slobodnog vremena djeteta.

U koji razred ideš?

Jesi li (odaberi samo jedan odgovor)?

dječak

djevojčica

1. Što najviše voliš raditi u slobodno vrijeme (odaberi samo jedan odgovor)?

igrati se sam/sama

igrati se s prijateljima/prijateljicama

igrati se s bratom i/ili sestrom

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

2. Što najviše voliš raditi s prijateljima (odaberi samo jedan odgovor)?

igrati se

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

3. Što najviše voliš raditi s obitelji (odaberi samo jedan odgovor)?

igrati se

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

4. Sudjeluješ li u izvannastavnim aktivnostima?

da

ne

Ako da, napiši u kojim izvannastavnim aktivnostima sudjeluješ.

5. Sudjeluješ li u izvanškolskim aktivnostima?

da

ne

Ako da, napiši u kojim izvanškolskim aktivnostima sudjeluješ.

6. Na koji način te obitelj potiče na to čime ćeš se baviti u svoje slobodno vrijeme?
Opiši u nekoliko rečenica.

7. Na skali od 1 do 10 odaberi koliko voliš igrice na računalu, na mobitelu...

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

NAČINI PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OD 1. DO 4. RAZREDA – RODITELJI

Dragi roditelji,
provodim istraživanje u sklopu svojeg diplomskog rada pod nazivom Načini provođenja slobodnog vremena učenika od 1. do 4. razreda te Vas ljubazno molim da ispunite ovu kratku anketu.

Dobili smo odobrenje od ravnatelja/ravnateljice.

Cilj istraživanja je ispitati učenike trećih i četvrtih razreda i njihove roditelje o načinima provođenja slobodnog vremena djeteta.

Odgovori su anonimni, a pristanak je dobrovoljan.

U koji razred ide Vaše dijete?

Jeste li (zaokružite jedan odgovor)?

otac

majka

1. Što Vaše dijete najviše voli raditi u slobodno vrijeme (odaberite samo jedan odgovor)?

igrati se sam/sama

igrati se s prijateljima/prijateljicama

igrati s bratom i/ili sestrom

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

2. Što Vaše dijete najviše voli raditi s prijateljima (odaberite samo jedan odgovor)?

igrati se

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

3. Što Vaše dijete najviše voli raditi s obitelji (odaberite samo jedan odgovor)?

igrati se

čitati

biciklirati

šetati

pričati

drugo:

4. Sudjeluje li Vaše dijete u izvannastavnim aktivnostima?

da

ne

Ako da, napišite u kojim izvannastavnim aktivnostima Vaše dijete sudjeluje.

5. Sudjeluje li Vaše dijete u izvanškolskim aktivnostima?

da

ne

Ako da, napišite u kojim izvanškolskim aktivnostima Vaše dijete sudjeluje.

6. Na koji način potičete Vaše dijete na to čime će se baviti u svoje slobodno vrijeme? Opišite u nekoliko rečenica.

7. Procijenite u kojoj se mjeri Vaše dijete bavi digitalnim sadržajima u slobodno vrijeme (ali samo kada su u funkciji slobodnog vremena, ne učenje i rad za školu)?

pola sata na dan

jedan sat na dan

dva sata na dan

više od dva sata na dan

8. U kojoj ste mjeri zadovoljni ponudom sadržaja u lokalnoj i regionalnoj zajednici za slobodno vrijeme Vašeg djeteta?

malo

niti jesam niti nisam

osrednje

više jesam nego nisam

u potpunosti jesam

uopće nisam

9. Imate li prijedlog kako škola i zajednica mogu poboljšati kvalitetu slobodnog vremena Vašeg djeteta? Ako imate, napišite u nekoliko rečenica.